

PS2022BEM92

DATUM	23-9-2022
AAN	Provinciale Staten
VAN	Mirjam Sterk
ONDERWERP	Quick Scan Miljoenennota en Rijksbegroting 2023

Geachte dames en heren,

Op 20 september 2022 was het Prinsjesdag waarbij de Miljoenennota en de Rijksbegroting voor 2023 zijn gepresenteerd. Er is een quick scan gemaakt van deze Miljoenennota en Rijksbegroting aangaande de voor de provincie Utrecht relevante ontwikkelingen. Mee te geven is nog dat het hier gaat om een snelle ambtelijke analyse en dat er nog geen nadere bestuurlijke vertaalslag heeft plaatsgevonden.

Met vriendelijke groet,

Mirjam Sterk

Quick Scan Miljoenennota en Rijksbegroting 2023

RO/Wonen

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Ruimtelijke Ordening	<ul style="list-style-type: none"> Het woord ruimtelijke ordening komt 1 keer voor en dan specifiek i.r.t. de klimaatopgave. De nieuwe Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) heeft een regiefunctie gekregen voor wat betreft de opgaven in de fysieke leefomgeving. Aan deze regiefunctie wordt invulling gegeven met de actualisatie van de NOVI, de uitvoering van de NOVEX (het uitvoeringsprogramma onder de NOVI) en de realisatie van het programma Mooi Nederland. Daarnaast werkt de Minister voor VRO samen met zijn collega-bewindspersonen aan bestuurlijke afspraken met mede-overheden op basis waarvan de ruimtelijke puzzel gelegd gaat worden. 	<p>Het Rijk legt in november 2022 in een startpakket aan elke provincie de in te passen nationale ruimtelijke opgaven en doelen voor. De 12 provincies worden vanuit het programma NOVEX ondersteund om in de periode tot juli 2023 deze opgaven en doelen ruimtelijk te vertalen, (waar mogelijk) in te passen en te combineren met decentrale opgaven en doelen (leggen ruimtelijke puzzel). Dan is duidelijk welke ruimtelijke keuzes nodig zijn en waar ruimtelijke opgaven realiseerbaar zijn. Najaar 2023 komen Rijk en provincies in samenspraak tot een ruimtelijk arrangement per provincie met wederkerige afspraken.</p> <p>Naast ruimtelijke regie per provincie wordt in de 16 zogeheten NOVEX-gebieden ook ingezet op gebiedsgerichte regie. In deze gebieden komen veel nationale opgaven samen, is de transitie ingrijpend of overstijgt het de grenzen van de provincie. Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen werken hier gezamenlijk aan een ontwikkelperspectief, een uitvoeringsagenda en een Regionale Investeringsagenda (RIA). Hier vormen de ervaringen met de verstedelijkingsstrategieën (als Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij, Ontwikkelbeeld regio Amersfoort Centraal en Verstedelijkingsstrategie Foodvalley-Arnhem-Nijmegen) belangrijke input.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> De financiële middelen voor het Ruimtelijk instrumentarium worden in 2023 o.a. ingezet voor het opstellen van een Nationaal ruimtelijke strategie - Landelijk Gebied. (P. 73, begroting BZK) 	
Volkshuisvesting	<ul style="list-style-type: none"> Het toegankelijk, betaalbaar en toekomstbestendig mogelijk maken van de woningmarkt lukt alleen door veel samen te werken en alle belangen af te wegen. Als Rijksoverheid, met provincies, gemeenten, woningcorporaties, zorginstellingen, 	<p>Minister voor VRO kan helpen met het wegnemen van belemmeringen, perspectief bieden in wetten en regels en bewaken van de kwaliteit en duurzaamheid van bouwen en wonen.</p>

	<p>investeerders, projectontwikkelaars, bouwers, makelaars en vele anderen. Ieder heeft een eigen rol, maar altijd samen met anderen. De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) jaagt die samenwerking aan, door zoveel mogelijk belemmeringen weg te nemen, perspectief te bieden in wetten en regels en door het bewaken van de kwaliteit en duurzaamheid van bouwen en wonen, zodat prettig en betaalbaar wonen voor iedereen mogelijk is én blijft. (P.47, begroting BZK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om meer regie te nemen in de volkshuisvestelijke opgave en de inrichting van Nederland, heeft de Minister voor VRO de Nationale Woon- en Bouwagenda met zes onderliggende programma's gecreëerd. Hierin worden woningbouw, de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen, leefbaarheid en verduurzaming nader uitgewerkt. (P. 48, begroting BZK) • In het programma «Een thuis voor iedereen» (Kamerstukken II 2021/22, 32847, nr. 883) werken we aan voldoende betaalbare woningen voor alle aandachtsgroepen, met een evenwichtige verdeling over gemeenten en met de juiste zorg, ondersteuning en begeleiding, onder andere door in de woningbouwprogrammering toe te werken naar een gelijke verdeling van sociale huurwoningen via het uitwerken van integrale woonzorgvisies door gemeenten. (P.48, begroting BZK) • Om de asielopvangproblematiek op te lossen stelt het kabinet extra middelen beschikbaar. Deze middelen zijn voor crisisopvang van asielzoekers en huisvesting en inburgering van statushouders, welke hieronder uitgebreider worden toegelicht. In de periode tussen 2022 en 2027 gaat het om cumulatief ruim 1 miljard euro. (P. 50, miljoenennota) • Om de doorstroom in de asielopvang weer op gang te krijgen heeft het kabinet bestuurlijke afspraken gemaakt met veiligheidsregio's, provincies en gemeenten. (...) Het kabinet investeert in het oplossen van de asielopvangproblematiek met extra middelen voor de aanpak van overlastgevendende asielzoekers (45 miljoen 	<p>Uitwerking nationale woon- en bouwagenda in de provincie kan eventueel voor meer duidelijkheid/uniformiteit zorgen m.b.t. huisvesting vergunninghouders.</p> <p>Programma 'Een thuis voor iedereen' zorgt voor voldoende betaalbare woningen voor aandachtsgroepen in de provincie, zoals meer woningen voor statushouders. Kenniscentrum met kennis m.b.t. huisvesting statushouders. Deze informatie kan eventueel gebruikt worden voor betere informatiestromen jegens interne en externe contactpersonen.</p> <p>Duidelijkheid over voorraad ook van belang voor provincie Utrecht. Helpt een beter beeld te krijgen op de mogelijkheden voor het huisvesten van vergunninghouders. Inventarisatie mogelijke locaties Rijksvastgoed in provincie Utrecht.</p> <p>Plannen voor huisvesting statushouders en andere bijzondere doelgroepen zijn landelijk afgestemd en komen overeen met het bestuursakkoord van 26 aug. JI. m.b.t. huisvesting statushouders en asielopvang. Verdere uitwerking per provincie is nog niet beschikbaar.</p>
--	---	--

	<p>euro structureel) ter bevordering van het draagvlak voor opvang en de opvang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) tot 21 jaar (40 miljoen euro structureel). Daarnaast komt er olopend tot 83 miljoen euro structureel beschikbaar voor de verhoging van de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR) van het Rijk aan de Veiligheidsregio's. Het budget voor inburgering in 2022, 2023 en 2024 zal worden opgehoogd met respectievelijk 20, 40 en 30 miljoen euro. (P. 50, miljoenennota)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ook voor de huisvestingsproblematiek van statushouders wordt een pakket aan maatregelen genomen. Zo zal het Rijksvastgoedbedrijf flexwoningen kopen om door te verkopen aan corporaties, gemeenten en andere potentiële afnemers. Ook zal het Rijksvastgoedbedrijf enkele bestaande en te verwerven panden laten transformeren voor huisvesting statushouders. Verder worden er ook locaties ingericht waar flexwoningen tijdelijk kunnen worden geplaatst en geëxploiteerd. Tot slot zal het Rijk ook een garantieregeling verkennen met gemeenten en woningcorporaties. Hiervoor worden ook middelen gereserveerd. Deze garantieregeling wordt de komende tijd uitgewerkt conform het beleidskader risicoregelingen. Als uitgangspunt geldt daarbij dat eventuele restrisico's bij uitputting van het budget evenredig worden gedragen door gemeenten, corporaties en het Rijk. (P. 50, miljoenennota) • Er komt 90 miljoen euro beschikbaar voor de inburgering en integratie van statushouders. Deze middelen worden via een Algemene Uitkering verstrekt aan het Gemeentefonds. (P. 50, miljoenennota) 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het kabinet wil meer betaalbare woningen, met name voor mensen met een middeninkomen. Dit doet het kabinet onder meer door de huurprijzen van middenhuurwoningen te reguleren en door het makkelijker te maken om een passende betaalbare koopwoning te vinden. (P. 10, miljoenennota). 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Wonen in een goed, duurzaam en betaalbaar huis in een leefbare wijk is een eerste levensbehoefte. Het vinden van een passende woning lijkt echter steeds lastiger. Het kabinet bouwt daarom nu binnen verschillende beleidsterreinen 	<p>Mooie integrale benadering van het Rijk. Sluit goed aan bij de ambities uit het Convenant Duurzame woningbouw. Het 'hoe' ontbreekt hier tot op heden echter nog.</p>

	<p>aan een duurzame toekomst voor mens en natuur. Het stelt huishoudens en gemeenschappen, bedrijven en coöperaties en dorpen en steden in staat een duurzame omslag te maken waaraan iedereen mee kan doen. (P.39, miljoenennota)</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • voor de huisvestings-problematiek van statushouders wordt een pakket aan maatregelen genomen. Zo zal het RVB flexwoningen kopen om door te verkopen aan corporaties, gemeenten en andere potentiële afnemers. Ook zal het RVB enkele bestaande en te verwerven panden laten transformeren voor huisvesting statushouders. Verder worden er ook locaties ingericht waar flexwoningen tijdelijk kunnen worden geplaatst en geëxploiteerd. (P. 50 miljoenennota). 	<p>Met name relevant voor gemeenten en corporaties.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Om het woningtekort op korte termijn aan te pakken, worden knelpunten in de woningbouw geadresseerd. In maart 2022 heeft het kabinet het Programma Woningbouw gepresenteerd. Hierin staat omschreven hoe de woningbouw versneld wordt om tot en met 2030 900.000 woningen te realiseren. Daarnaast staat er hoe 100.000 nieuwe woningen per jaar in deze kabinetsperiode gebouwd kunnen worden. Hiervan moet twee derde betaalbaar zijn voor huishoudens met een laag- of middeninkomen. Daarbij is de woningbouwimpuls verlengd om financiële knelpunten in de exploitatie van woningbouwgronden bij specifieke projecten te adresseren. Voor de komende tien jaar is in totaal 7,5 miljard euro beschikbaar gemaakt in het Mobiliteitsfonds. Doel hiervan is zorgen voor een goede ontsluiting van nieuwe woningen binnen de grootschalige woningbouwgebieden (P. 63 miljoenennota) 	<p>Knelpunten in de woningbouw zijn wel benoemd, maar zeker nog niet opgelost. De WBI-middelen zijn onvoldoende om de onrendabele toppen af te dekken.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit jaar wordt de verhuurderheffing afgeschaft om de investeringscapaciteit van corporaties te vergroten. Het kabinet maakt bindende prestatieafspraken Aedes en de Woonbond om de nieuwbouwpoging van sociale huurwoningen te versnellen, bestaande woningen te verduurzamen en de betaalbaarheid te verbeteren. Ook maakt het kabinet wederkerige afspraken met 	<p>Blij met de vergroting van de investeringscapaciteit van corporaties. In een teruglopende woningmarkt zijn corporaties een stabiele factor die kunnen bijdragen aan continuïteit in de woningbouwproductie.</p>

	provincies over de woningbouwopgave en de programmering. (P. 63 miljoennota)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volkshuisvesting is een van de prioriteiten van dit kabinet (H2.1.3. en blz. 13 rijksbegroting). NWBA met 6 programma's. • H.3.3 Artikel 3 woningmarkt (blz. 47 ev rijksbegroting): Vrij toegankelijke vraaggerichte woningmarkt met steun voor wie nodig heeft. Beleidswijziging: met programmatische (6 programma's) aanpak directer inzet op concrete doelen, monitoring en sturing. BZK wil afspraken maken waarbij ieder zijn eerlijke aandeel neemt in de opgaven. • Budgettair: (blz. 49 begroting): subsidies/regelingen voor woningmarkt en woningbouw (WBI, VH fonds, woondeals, grootschalige woningbouw-gebieden). 	<p>Genoemde beleidswijzigingen zijn al langer bekend.</p> <p>Financiën: beschikbare middelen lijken (zijn) onvoldoende voor de grote woningbouwopgave. Er zijn vele knelpunten. Meer steun van het Rijk nodig om versnelling te kunnen waarmaken.</p> <p># WBI: 222 mln tbv 5e tranche Daarna geen middelen meer gereserveerd.</p> <p># VH-fonds: extra middelen gereserveerd voor 2023 t/m 2026 (tbv herstructurering bestaande voorraad). 143 mln per jaar.</p> <p># Woondeals: 4.5 miljoen beschikbaar voor 2023 (en 5 mln in 2024 en 5 mln in 2025).</p> <p># Grootschalige woningbouw gebieden: 475 mln voor 2023.</p> <p># In 2023 geen geld voor flexpools. In 2024 40 mln.</p>
Groen Groeit Mee	<ul style="list-style-type: none"> • Het realiseren van een natuurinclusieve samenleving vindt niet alleen plaats in landelijk gebied, maar ook in stedelijk gebied. Samen met BZK, IenW en VWS werkt LNV aan natuurherstel in en om de stad via een integrale programmatische aanpak Groen in en om de stad en het programma Groene en Gezonde Leefomgeving, waarbij de diverse opgaven, zoals klimaatadaptatie, gezondheid, woningbouw en isolatieopgave in samenhang worden aangepakt en verbindingen worden gelegd met programma's op die onderwerpen. (P. 14, begroting LNV) • Transitie naar natuurinclusieve samenleving. Natuur moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van alle maatschappelijke domeinen en ook het landschap buiten beschermde natuurgebieden natuurinclusief worden ingericht (P. 144 begroting LNV) • LNV heeft 3,1 mln beschikbaar voor natuurcombinaties waaronder groen in de stad.(P. 55, begroting LNV) 	<p>Er is voor het eerst specifiek geld door het Rijk beschikbaar gesteld voor groen in en om de stad. Het gaat om slechts € 3,1 miljoen, maar het is een begin.</p>
Innovatie Gezonde Leefomgeving	<p>Verduurzaming gebouwde omgeving</p> <p>In 2030 moeten we veel minder energie in de gebouwde omgeving gebruiken om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen. Hiermee verlagen we onze energierekening en verminderen we onze energieafhankelijkheid. Om dit te bereiken gaan we de verduurzaming</p>	<p>Kansen voor introductie van nieuwe innovaties (experimenten) en opschaling van geteste innovaties in de provincie Utrecht.</p>

	<p>aanzienlijk versnellen. Het programma Versnelling verduurzaming gebouwde omgeving geeft daar invulling aan. Dit vindt plaats langs vijf actielijnen: gebiedsgerichte aanpak warmtetransitie, verduurzaming individuele woningen, verduurzaming utiliteitsbouw, duurzame bronnen en infrastructuur en innovatie en uitvoeringscapaciteit in de bouw. We gaan actief bevorderen dat natuurlijke momenten voor verduurzaming, zoals vervanging van de cv-ketel, groot onderhoud en aankoop van een nieuwe woning, optimaal benut gaan worden. Gelijktijdig zullen, onder regie van de gemeenten, wijken (collectief) worden verduurzaamd, waaronder het realiseren van warmtenetten. Daarnaast is het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, zoals overheidsgebouwen en rijksmonumenten, belangrijk om de doelstellingen te halen. Ook zetten we ons in voor het bevorderen van innovatie in de bouw. (P.14, begroting BZK)</p>	
	<p>Leefbaarheid en veiligheid Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid streeft ernaar om de leefsituatie en het perspectief van bewoners van de kwetsbaarste gebieden te verbeteren. We zetten hierbij in op drie actielijnen: het verbeteren van de fysieke leefomgeving, het bieden van perspectief en het vergroten van veiligheid. Dit doen we door een gebiedsgerichte langjarige inzet van Rijk, betrokken gemeenten en maatschappelijke en private partners. (P.14, begroting BZK)</p>	
	<p>Digitalisering in Europa, Nederland en Internationaal We stimuleren innovatie, maar beschermen de rechten van burgers. (P.14, begroting BZK)</p> <p>Doorontwikkeling en innovatie De middelen (€62.193.000 p/j) voor doorontwikkeling en innovatie van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) worden per 2023 overgeheveld van de Aanvullende Post van het Ministerie van Financiën. Ter borging van de continuïteit van de doorontwikkeling en innovatie ten behoeve van de GDI vanaf 2023, worden de middelen van de aanvullende post overgeboekt naar de investeringspost van de centrale financiering. (P.22, begroting BZK)</p>	<p>Optie voor de provincie Utrecht om aan te haken op de resultaten van Generieke Digitale Infrastructuur.</p>
	<p>Stimuleren Op basis van artikel 120 van de Woningwet, hoofdstuk 4 van de Wet milieu[1]beheer en de Kadasterwet is de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO)</p>	<p>Er moet nog duidelijk komen over beschikbare subsidies en de randvoorwaarden daarvan.</p>

	<p>verantwoordelijk voor het stimuleren van energiebesparing en reductie van CO₂ -uitstoot in de gebouwde omgeving. De Minister voor VRO geeft invulling aan deze verantwoordelijkheid door kaderstelling (wet- en regelgeving), het uitvoeren van de acties van het Klimaatakkoord waar het Rijk verantwoordelijk voor is, ondersteuning van innovatie (onder andere door middel van subsidies) en monitoring. De Minister voor VRO stimuleert energietransitie in de gebouwde omgeving met verschillende (subsidie)instrumenten, afspraken en ondersteuningsmaatregelen. (P.58, begroting BZK)</p>	
	<p>Innovatie in de bouw In het kader van het PVGO bevordert het kabinet de ontwikkeling van de markt naar innovatiever en duurzamer bouwen. Daarnaast zal in 2023 worden ingezet op het organiseren van een continue voorspelbare bouwstroom. Door gezamenlijke ondersteuningsprogramma's met de markt voor vraagbundeling en aanbodontwikkeling moet het marktaandeel van innovatief en duurzaam (ver)bouwen substantieel gaan toenemen. Zo komt er voor de bestaande woningbouw een 'versnellingsprogramma verduurzaming woningen' dat een doorstart beoogt te zijn van het huidige ondersteuningsprogramma van de Renovatieversneller die hiervoor wordt aangepast. (P.61, begroting BZK)</p>	<p>Link met convenant duurzaam wonen. Innovaties in de bouw in provincie Utrecht bundelen en aan het Rijk aanbieden ter verdere ondersteuning.</p>
	<p>Tabel 18 Budgettaire gevolgen van beleid art. 4 Energietransitie gebouwde omgeving en bouwkwaliteit Energietransitie en duurzaamheid Subsidies (regelingen) Kennis- en innovatieprogramma emissiearme bouwproducten (stikstof) 2.640 (2021) 3.900 (2022) 3.900 (2023) 700 (2024) (P.62, begroting BZK) Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken Kennis- en innovatieprogramma emissiearme bouwproducten (stikstof) 6.698 (2022) 7.198 (2023) (P.63, begroting BZK)</p>	<p>Bijzonder is het dat na 2023 de budgetten sterk dalen, tot nul na 2024.</p>
	<p>Kennis- en innovatieprogramma bouwproductie stikstof Met het kennis- en innovatieprogramma bouwproductie Stikstof wordt een bijdrage geleverd aan de kennis en ontwikkeling van emissiearme bouwconcepten en bouwlogistiek,</p>	<p>Link met de data- en kennishub en dit programma leggen.</p>

	<p>zodat dit emissiereductiemaatregelen worden die effectief kunnen worden opgeschaald. Dit programma bestaat uit drie lijnen, waarvan twee onder de beleidsverantwoordelijkheid van het Ministerie van BZK vallen en één onder de beleidsverantwoordelijkheid van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat valt. Met deze subsidie wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van een afsprakenstelsel voor digitalisering van het bouwproces en de bouwlogistieke stromen gericht op stikstofreductie. (P.65, begroting BZK)</p>	
	<p>Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken Kennis- en innovatieprogramma bouwproductie stikstof</p> <p>Met het kennis en innovatieprogramma wordt een bijdrage geleverd aan de kennis en ontwikkeling van emissiearme bouwconcepten en bouwlogistiek, zodat dit emissiereductiemaatregelen worden die effectief kunnen worden opgeschaald. Dit programma bestaat uit drie lijnen, waarvan twee onder de beleidsverantwoordelijkheid van het Ministerie van BZK vallen en één onder de beleidsverantwoordelijkheid van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat valt. Via kennisontwikkeling en innovaties worden toepassing van lichtere bouwmaterialen, meer off-site-productie (prefab) en efficiëntere bouwprocessen gestimuleerd. Dit wordt uitgevoerd door TNO. Hiervoor zullen de middelen in 2023 worden overgeheveld naar de begroting van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). In het kader van de Integrale Kennis en Innovatieagenda van het Klimaatakkoord en van het topsectorenbeleid is de missie vastgesteld en geïnstrumenteerd om te komen tot een CO2 vrije gebouwde omgeving in 2050. Dit gebeurt via een aantal innovatieprogramma's als de Meerjarig Missiegedreven Innovatieprogramma (MMIP) en de Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI). Binnen de programma's ondersteunt het Rijk R&D investeringen van grootschalige samenwerkingsverbanden tussen marktpartijen en kennisinstellingen. Deze ondersteuning krijgt vorm via Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (MOOI regeling). Daarnaast wordt geïnvesteerd in kennisopbouw en uitwisseling rondom maatschappelijk vastgoed, via het kennis- en</p>	<p>Meer duidelijkheid vanuit het Rijk over de verschillende innovatieprogramma's is nodig om de provincie Utrecht te helpen om te linken.</p>

	<p>innovatieplatform maatschappelijk vastgoed. (P.67, begroting BZK)</p>	
	<p>3.6 Artikel 6. Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het bevorderen van een adequate digitale overheidsdienstverlening, waarbij het belangrijkste doel is dat de dienstverlening toegankelijk is voor iedereen en het bevorderen van het inzetten van digitale innovaties voor het oplossen van maatschappelijke vragen.</p> <p>Stimuleren – De minister van BZK stimuleert het gebruik van nieuwe digitale technologieën voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, waarbij de markt ook nadrukkelijk uitgedaagd wordt om mee te denken over antwoorden op maatschappelijke vragen. (P.77, begroting BZK)</p> <p>RVO ontvangt een bijdrage voor de lopende en nieuwe SBIR (Small Business Innovation Research) waarmee het innovatieve MKB oplossingen ontwikkelt voor maatschappelijke vragen van de overheid. RVO ontvangt een bijdrage voor de Community of Practice en samenwerking in buyergroup(s) voor aanbesteden vragen met inzet van nieuwe technologieën (Artificial Intelligence). (P.82, begroting BZK).</p> <p>Subsidies Hoogwaardige dienstverlening één overheid. Dit betreft de subsidie Brightlandscampus voor ELSA (ethical, legal, societal aspects) lab schulden en armoede. Dit is onderdeel van het programma Innovatie in Dienstverlening, horend bij budgettaire maatregelen in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. VNG De VNG ontvangt een subsidie voor de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). Daarnaast ontvangt de VNG een subsidie voor de verdere ontwik[1]keling van de omnichannel aanpak en de bijbehorende implementatie. (P.84, begroting BZK)</p> <p>6.8 Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) Opdrachten Doorontwikkeling en innovatie De Investeringspost digitale overheid is bestemd voor gezamenlijke doorontwikkeling en innovatie van de digitale overheid, waaronder de GDI. De bestemming van de</p>	<p>Samen met de datagedreven projecten veel opties voor provincie Utrecht om aan te haken.</p>

	<p>Investeringspost wordt afgestemd in het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid en wordt opgenomen in de Investeringsagenda Digitale Overheid. Om innovatie te stimuleren is budget gereserveerd voor het interbestuurlijk aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Waaronder ook het verbeteren van de overheidsdienstverlening en basisinfrastructuur. Hiermee worden partijen in de gelegenheid gesteld om gezamenlijk tot oplossingen te komen. Het doel hierbij is om door middel van het initiëren van een creatief denkproces nieuwe digitale technologieën te ontwikkelen. (P.86, begroting BZK)</p> <p>RVO Dit betreffen diverse bijdragen aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). RVO ontvangt bijdragen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het beheren en doorontwikkelen van enkele innovatietrajecten en digitale overheidsvoorzieningen voor bedrijven, zoals de berichtenbox voor bedrijven; – de lopende en nieuwe SBIR (Small Business Innovation Research) waarmee het innovatieve MKB oplossingen ontwikkelt voor maatschappelijke vragen van de overheid; (P.87, begroting BZK) 	
	<p>Bijlage 6: Uitwerking Strategische Evaluatie Agenda</p> <p>Een tweede thema richt zich op kennisontwikkeling met betrekking tot een toekomstbestendige democratie. Hierbij gaat het primair om het functioneren van de democratie en vernieuwingen in het democratisch bestel. Hoe komt de verbinding tussen burgers en bestuur tot stand, via verkiezingen en andere vormen? Wat kunnen democratische innovaties betekenen voor die verbinding? Hoe functioneert de democratie in de praktijk? Om te kunnen blijven leren van experimenten en vernieuwingen op het terrein van democratie neemt BZK deel als maatschappelijk partner aan het NWA-project Revitalised democracy (Redress) onder leiding van de Universiteit van Tilburg. Onderwerpen die verder relevant zijn voor een toekomstbestendige democratie zijn bijvoorbeeld: de betekenis van representatie in de 21e eeuw, de veranderende rol van politieke partijen en andere intermediairs, het verloop van verkiezingen, aanpassingen in het</p>	<p>Aanhaakmogelijkheden voor provincie Utrecht gezien onze sociale agenda en participatie-agenda. Sociale innovaties die passen bij Gezonde Leefomgeving – sociale cohesie.</p>

	<p>verkiezingsproces en het kiesstelsel, de ontwikkeling naar een 'meervoudige democratie', vorm en Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200 VII, nr. 2 301 impact van democratische innovaties, participatie, burgercollectieven, de polderdemocratie en meer theoretische reflecties op ontwikkelingen in de democratie. (P.301, begroting BZK)</p> <p>Vanaf 2023 wordt innovatie- en impactmonitoring toegepast in de stad en regio. Als nulmeting dient een wetenschappelijke terugblik over de opbrengsten van zeven jaar Agenda Stad als innovatieprogramma. De monitoring vormt een onderdeel van het nieuwe vierjarige programma Agenda Stad & Regio. (P.304, begroting BZK)</p> <p>3. Delta Kenniscentrum (OCW) Delta Kenniscentrum Het betreft hier het voornemen tot het oprichten van het Delta Climate Center (DCC) voor onderzoek en onderwijs op gebied van water, voedsel en energie. Hierin werken de Zeeuwse kennisinstellingen (Scalda, Hogeschool Zeeland, University College Roosevelt, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Wageningen Marine Research) samen met twee Nederlandse Universiteiten (Universiteit Utrecht en Wageningen University & Research). De missie van het DCC wordt om invulling te geven aan de maatschappelijke opgave: «Leven en werken in de Delta: klimaatadaptatie door natuurlijke oplossingen». De kernopdracht van het centrum wordt om innovatieve oplossingen te realiseren voor een toekomstbestendige, veilige en welvarende Delta. Het DCC werkt vraaggericht en richt zich op complexe maatschappelijke vraagstukken die gekenmerkt worden door: de unieke combinatie tussen water, voedsel en energie; de noodzaak om verschillende kennisgebieden (alfa, gamma, bèta) met elkaar te combineren; en het belang van verschillende onderzoeksdimensies van fundamenteel tot praktijkgericht en doorvertaald naar vraag- en probleemgedreven onderwijs (MBO-HBO-WO) (P.318, begroting BZK)</p>	
Omgevingswet	Omgevingswet niet genoemd in Miljoenennota In begroting BZK: “Deze wet, die volgens huidige planning in werking treedt op 1 januari 2023..” (p.15).	Er wordt nog steeds uitgegaan van inwerkingtreding per 01-01-2023.

	<p>“De activiteiten die de uitvoering en invoering van de Omgevings-wet ondersteunen, zoals afbouw, beheer en doorontwik-keling en uitbouw van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en nvoeringsondersteuning lopen in 2023 door.</p>	
--	--	--

Bereikbaarheid

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Mobiliteit en woningbouw	In 2023 monitort lenW de voortgang van de afspraken die in 2022 gemaakt zijn en zal lenW de programmering van besteding van de middelen voor woningbouw en de ontsluiting daarvan verder uitwerken. Tot slot treft lenW in 2023 voorbereidingen voor de langere termijn opgaven, om ook na 2030(nieuwe) woningen bereikbaar te houden. (P.11, begroting I&W)	Het lijkt erop dat met lenW na 2022 niets meer qua financiën valt af te spreken in het BO MIRT. Voorbereidingen voor nieuwe kabinet worden nu al (binnen een jaar!) aangekondigd.
	Transitievangnet OV 2023 Er is voor 2023 besloten een eenmalig transitievangnet in te stellen. Dit vangnet kent een omvang van maximaal € 150 miljoen en biedt zekerheid aan de reizigers voor voldoende, veilig en betrouwbaar OV in 2023. (P.75, begroting I&W).	Dit was al bekend. Decentrale OV-autoriteiten hebben aanspraak op max. 100 miljoen euro ten laste van het Mobiliteitsfonds Voorwaarden komen nog, maar zijn waarschijnlijk niet gunstig voor provincie Utrecht. Is überhaupt intentie lenW om zo weinig mogelijk hiervan uit te geven. Gezamenlijke DO's hebben hierover nog conflict met lenW lopen.
	Transitiwafspraken Gezamenlijk en vanuit ieders individuele verantwoordelijkheid wordt er hard gewerkt aan de aantrekkelijkheid en kwaliteit van het openbaar vervoer, door middel van een gezamenlijk set van transitieafspraken (P.75, begroting I&W).	Dat gezamenlijk hard werken aan de transitieafspraken is juist de laatste tijd niet gebeurd vanuit het Rijk. Hierin zit in ieder geval nog een haakje om elkaar weer aan te spreken op werken aan toekomst OV. Verder is het OV deel net als de rest van Mobiliteit zeer beleidsarm, geen middelen, en geen nieuwe zaken die vermeldenswaard zijn.
Knooppunten/ Stations	lenW blijft ook in 2023 de kwaliteit en de capaciteit van knooppunten en stations verbeteren. Hierbij werkt lenW onder andere aan de stations van EdeWageningen, Amsterdam Lelylaan en Groningen. Op basis van de Stationsbelevingsmonitor bekijken we samen met ProRail, de NS en decentrale overheden welke aanvullende locaties aandacht verdienen” (P.12, Beleidsprioriteiten Bereikbaarheid)	Vallen nu niet in de prijzen als provincie Utrecht bij stations/knooppunten. Nog eens goed kijken of hier niet een haakje te vinden is.
Extra middelen mobiliteit	Het kabinet investeert miljarden extra in mobiliteit. De eerste middelen uit het coalitieakkoord voor ontsluiting van nieuwe woningen komen in 2023 op de begroting. Voor beheer, onderhoud, vervanging en renovatie (instandhouding) van Rijksinfrastructuur wordt in 2023 390 miljoen euro extra toegevoegd.	

	Met deze middelen wordt een bijgedragen aan de bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid van Nederland. In 2023 wordt een onderzoek afgerond hoe middelen vanaf 2026 zo goed mogelijk ingezet kunnen worden. (P.63, miljoenennota)																												
Bus Rapid Transit	Daarnaast ontwikkelt lenW nieuwe ov-concepten, zoals Bus Rapid Transit (P.12, Beleidsprioriteiten Bereikbaarheid)	Is eerste keer dat BRT wordt genoemd als beleidsprioriteit. Provincie Utrecht is hier groot voorstander van. Provincie Utrecht heeft inmiddels met ZH/Brabant met lenW toekomstafspraken voor BRT corridor Breda-Gorinchem-Utrecht.																											
	Om de toekomstbestendigheid van onze bereikbaarheidsaanpak te borgen stelt lenW een Nationale Mobiliteitsvisie 2050 op. De scope beslaat het gehele spectrum van modaliteiten en beleidsinstrumenten. lenW weegt daarbij mee hoe bereikbaarheid de brede welvaart verhoogt en kijkt hierbij zowel naar het verdienvermogen van Nederland als een veilige en gezonde leefomgeving. Bij het opstellen van de Nationale Mobiliteitsvisie 2050 gaat lenW nadrukkelijk het gesprek aan met de gebruikers en omwonenden en partijen die hen bestuurlijk en maatschappelijk vertegenwoordigen. Eind 2022 komt lenW met een contourennota voor de Nationale Mobiliteitsvisie 2050 waarin aanpak, proces en planning beschreven staan. (P.11 Bereikbaarheid in heel Nederland)	Rijk stelt een visie op de mobiliteit 2050 op, richt zich op verdienvermogen van Nederland als een veilige en gezonde leefomgeving. Opvallend dat er geen koppeling wordt gelegd met woningbouw bereikbaarheid waar deze koppeling wel gelegd wordt rondom de NOVES gebieden.																											
Projecten uit MIRT projectenboek	<p>Projectbudget</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Begrotingsjaar *</th> <th>Budget in mln. €</th> <th>Openstelling</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>MIRT 2023</td> <td>1.137</td> <td>n.t.b.</td> </tr> <tr> <td>MIRT 2022</td> <td>811</td> <td>n.t.b.</td> </tr> <tr> <td>MIRT 2021</td> <td>796</td> <td>n.t.b.</td> </tr> <tr> <td>MIRT 2020</td> <td>785</td> <td>2023-2025</td> </tr> <tr> <td>MIRT 2019</td> <td>774</td> <td>2023-2025</td> </tr> <tr> <td>MIRT 2013</td> <td>676</td> <td>2020</td> </tr> <tr> <td>verschil t.o.v. budget eerste bergrotingsjaar in mln. €</td> <td>461</td> <td></td> </tr> <tr> <td>cumulatief uitgekeerde prijsbijstelling (IBOI) in mln. €</td> <td>143</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Knooppunt Hoewelaken: bij planning staat net als vorig jaar: n.t.b. Het project is teruggedgaan van uitvoeringsfase naar de studiefase (geen nieuws overigens). Opvallend is dat het budget fors is opgehoogd naar ruim 1,1 miljard.</p> <p>NRU: geen bijzonderheden. De Rijksbijdrage is zoals gewoonlijk geïndexeerd (=9 mln).</p> <p>Ring Utrecht: geen bijzonderheden. Het regioalternatief wordt in het geheel niet genoemd. Budget is geïndexeerd naar 1,64 miljard.</p> <p>Overige raakvlakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> A27 Houten Hooipolder: 250 mln. extra budget vanwege slechte staat A27. Budget nu 1,93 miljard (!). Planning ligt op koers (wat op zich al een bijzonderheid is) 	Begrotingsjaar *	Budget in mln. €	Openstelling	MIRT 2023	1.137	n.t.b.	MIRT 2022	811	n.t.b.	MIRT 2021	796	n.t.b.	MIRT 2020	785	2023-2025	MIRT 2019	774	2023-2025	MIRT 2013	676	2020	verschil t.o.v. budget eerste bergrotingsjaar in mln. €	461		cumulatief uitgekeerde prijsbijstelling (IBOI) in mln. €	143		
Begrotingsjaar *	Budget in mln. €	Openstelling																											
MIRT 2023	1.137	n.t.b.																											
MIRT 2022	811	n.t.b.																											
MIRT 2021	796	n.t.b.																											
MIRT 2020	785	2023-2025																											
MIRT 2019	774	2023-2025																											
MIRT 2013	676	2020																											
verschil t.o.v. budget eerste bergrotingsjaar in mln. €	461																												
cumulatief uitgekeerde prijsbijstelling (IBOI) in mln. €	143																												

	<ul style="list-style-type: none"> • A1/A30: bijzonder is dat er een overlap van 2,5 km zit met project knooppunt Hoevelaken (A1) en dat dit project door het vaststellen van het voorkeursalternatief nu in dezelfde fase zit als knooppunt Hoevelaken. Dit werkt vertragend voor knooppunt Hoevelaken (toename complexiteit en afhankelijkheden). • A27 Eemnes Almere: staat 29 mln voor genoemd vanuit Rijk en Regio. Opvallend omdat inmiddels bekend is dat dit volstrekt onvoldoende is voor de gestelde doelstellingen. Jammer is dat het realiseren van de Quickwin bij Eemnes niet is benoemd. Dit is het enige onderdeel waar provinciaal geld in zit. 																																																																																																	
<p>Accijns brandstof</p>	<p>Het kabinet verlengt de verlaging van de accijns op brandstof.</p> <table border="1" data-bbox="395 745 986 958"> <caption>Tabel 2.2.1 Augustusbesluitvorming</caption> <thead> <tr> <th>In miljoenen euro, plus = saldobelastend</th> <th>2022</th> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>struct.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Incidenteel pakket koopkracht</td> <td>58</td> <td>18.173</td> <td>227</td> <td>37</td> <td>93</td> <td>113</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Verlaging Energiebelasting</td> <td>0</td> <td>5.422</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Reservering fonds betalingsachterstanden</td> <td>0</td> <td>50</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Uitstel schulf energiebelasting naar 2024</td> <td>0</td> <td>-246</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Energie toeslag (1300 euro)</td> <td>0</td> <td>1.400</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Eenmalig verhogen zorgtoeslag met 412 euro</td> <td>0</td> <td>2.117</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Enveloppe armoede & schulden</td> <td>50</td> <td>75</td> <td>75</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Inkomensafhankelijke huurverlaging 1/7</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Verhogen beurs uitwonende studenten</td> <td>0</td> <td>12</td> <td>18</td> <td>37</td> <td>50</td> <td>113</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Intensivering nationaal leerstartprogramma</td> <td>0</td> <td>150</td> <td>150</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Maatregel brandstofaccijns</td> <td>0</td> <td>1.193</td> <td>-16</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>In 2023 worden de accijnzen gedurende de periode januari tot en met juni op hetzelfde bedrag gehouden als in 2022. In de tweede helft van 2023 wordt de accijnsverlaging langzaam afgebouwd.</p>	In miljoenen euro, plus = saldobelastend	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struct.	Incidenteel pakket koopkracht	58	18.173	227	37	93	113	0	Verlaging Energiebelasting	0	5.422	0	0	0	0	0	Reservering fonds betalingsachterstanden	0	50	0	0	0	0	0	Uitstel schulf energiebelasting naar 2024	0	-246	0	0	0	0	0	Energie toeslag (1300 euro)	0	1.400	0	0	0	0	0	Eenmalig verhogen zorgtoeslag met 412 euro	0	2.117	0	0	0	0	0	Enveloppe armoede & schulden	50	75	75	0	0	0	0	Inkomensafhankelijke huurverlaging 1/7	0	0	0	0	0	0	0	Verhogen beurs uitwonende studenten	0	12	18	37	50	113	0	Intensivering nationaal leerstartprogramma	0	150	150	0	0	0	0	Maatregel brandstofaccijns	0	1.193	-16	0	0	0	0	
In miljoenen euro, plus = saldobelastend	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struct.																																																																																											
Incidenteel pakket koopkracht	58	18.173	227	37	93	113	0																																																																																											
Verlaging Energiebelasting	0	5.422	0	0	0	0	0																																																																																											
Reservering fonds betalingsachterstanden	0	50	0	0	0	0	0																																																																																											
Uitstel schulf energiebelasting naar 2024	0	-246	0	0	0	0	0																																																																																											
Energie toeslag (1300 euro)	0	1.400	0	0	0	0	0																																																																																											
Eenmalig verhogen zorgtoeslag met 412 euro	0	2.117	0	0	0	0	0																																																																																											
Enveloppe armoede & schulden	50	75	75	0	0	0	0																																																																																											
Inkomensafhankelijke huurverlaging 1/7	0	0	0	0	0	0	0																																																																																											
Verhogen beurs uitwonende studenten	0	12	18	37	50	113	0																																																																																											
Intensivering nationaal leerstartprogramma	0	150	150	0	0	0	0																																																																																											
Maatregel brandstofaccijns	0	1.193	-16	0	0	0	0																																																																																											
<p>Corona maatregelen t.b.v. mobiliteit</p>	<table border="1" data-bbox="395 1193 930 1485"> <caption>Tabel 2.2.3 Coronagerelateerde uitgaven 2020-2023 (bedragen in miljoenen euro)¹</caption> <thead> <tr> <th>Begroting</th> <th>2020</th> <th>2021</th> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Koninkrijksrelaties en BES fonds</td> <td>50</td> <td>40</td> <td>-4</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Buitenlandse Zaken</td> <td>7</td> <td>14</td> <td>-</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Justitie en Veiligheid</td> <td>137</td> <td>239</td> <td>100</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties</td> <td>46</td> <td>143</td> <td>82</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Onderwijs, Cultuur en Wetenschap</td> <td>715</td> <td>3.984</td> <td>4.280</td> <td>1.445</td> </tr> <tr> <td>Nationaal Programma Onderwijs</td> <td>-</td> <td>3.026</td> <td>3.803</td> <td>1.294</td> </tr> <tr> <td>Diversen</td> <td>715</td> <td>959</td> <td>477</td> <td>151</td> </tr> <tr> <td>Financiën en Nationale Schuld</td> <td>298</td> <td>540</td> <td>434</td> <td>124</td> </tr> <tr> <td>Defensie</td> <td>43</td> <td>30</td> <td>23</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Infrastructuur en Waterstaat</td> <td>803</td> <td>1.334</td> <td>1.084</td> <td>179</td> </tr> <tr> <td>Beschikbaarheidsvergoeding OV</td> <td>800</td> <td>1.120</td> <td>1.022</td> <td>179</td> </tr> <tr> <td>Diversen</td> <td>3</td> <td>214</td> <td>62</td> <td>-</td> </tr> </tbody> </table> <p>P. 53: Ook in 2023 zijn er nog coronagerelateerde uitgaven. In totaal wordt ruim 5,2 miljard euro aan uitgaven geraamd (... Geen vermelding mobiliteit).</p>	Begroting	2020	2021	2022	2023	Koninkrijksrelaties en BES fonds	50	40	-4	-	Buitenlandse Zaken	7	14	-	-	Justitie en Veiligheid	137	239	100	3	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	46	143	82	2	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	715	3.984	4.280	1.445	Nationaal Programma Onderwijs	-	3.026	3.803	1.294	Diversen	715	959	477	151	Financiën en Nationale Schuld	298	540	434	124	Defensie	43	30	23	-	Infrastructuur en Waterstaat	803	1.334	1.084	179	Beschikbaarheidsvergoeding OV	800	1.120	1.022	179	Diversen	3	214	62	-																																
Begroting	2020	2021	2022	2023																																																																																														
Koninkrijksrelaties en BES fonds	50	40	-4	-																																																																																														
Buitenlandse Zaken	7	14	-	-																																																																																														
Justitie en Veiligheid	137	239	100	3																																																																																														
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	46	143	82	2																																																																																														
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	715	3.984	4.280	1.445																																																																																														
Nationaal Programma Onderwijs	-	3.026	3.803	1.294																																																																																														
Diversen	715	959	477	151																																																																																														
Financiën en Nationale Schuld	298	540	434	124																																																																																														
Defensie	43	30	23	-																																																																																														
Infrastructuur en Waterstaat	803	1.334	1.084	179																																																																																														
Beschikbaarheidsvergoeding OV	800	1.120	1.022	179																																																																																														
Diversen	3	214	62	-																																																																																														

Economie

Onderwerp	Passage miljoennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
MKB	<ul style="list-style-type: none"> • Het Kabinet ziet het mkb, startups en scale-ups als belangrijke aanjagers van vernieuwing die bijdragen aan brede welvaart. Deze groep bedrijven zorgt met haar innovatieve en vaak digitale oplossingen voor economische groei en nieuwe banen en draagt bij aan het 	<p>Beleid mkb lijkt in lijn met beleid economie van provincie Utrecht, met mkb, start-ups en scale-ups als belangrijke aanjagers voor een gezonde, duurzame economie. Verduurzaming en arbeidsmarktkrapte ook voor ons als</p>

	<p>oplossen van maatschappelijke uitdagingen (P.21, miljoennota)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Passende financiering en arbeidsmarktkrapte belangrijke onderwerpen voor mkb. Daar waar ondernemers belemmeringen ervaren, streeft het kabinet ernaar om deze zo veel mogelijk weg te nemen. Daarom worden bijvoorbeeld de mogelijkheden verkend voor de BMKB-Groen, een borgstellingskrediet voor het mkb dat erop gericht is om groene investeringen van het mkb te bevorderen. Verduurzamen gaat vaak gepaard met relatief hoge investeringsbedragen en lange terugverdientijden. Het is niet wenselijk als ondernemers duurzame investeringen gaan uitstellen of afstellen (P.21, miljoennota) • Op het terrein van startups en mkb-financiering zal 2023 in het teken staan van de evaluaties van verschillende regelingen binnen het Toekomstfonds, waaronder de regelingen Seed Capital, Vroegefasefinanciering (VFF) en het Dutch Venture Initiative (DVI). (P.110, miljoennota) 	<p>provincie Utrecht belangrijke thema's in beleid.</p>
Circulair	<ul style="list-style-type: none"> • 5. Een duurzaam land met een klimaatneutrale, fossielvrije en circulaire toekomst en een woning voor iedereen. (P. 25 miljoennota) 	<p>Circulariteit wordt hier geduid onder de brede welvaart. Daarbij kan circulariteit verder gepositioneerd worden als een aspect van een economisch systeem dat verder kijkt dan klassieke economische groei. Voor de provincie Utrecht duidt dit een verdere toename in het belang van tijdig stappen zetten in de richting van de nieuwe (circulaire) economie. Dat werd eerder bevestigd bij de gemeenteraadsverkiezingen, waar dit thema ook steeds centraler onder de aandacht komt.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • De ambitie van het kabinet is dat Nederland in 2050 volledig circulair is. De transitie naar een circulaire economie (CE) draagt bij aan vier maatschappelijke opgaven: klimaatverandering, vervuiling, biodiversiteitsverlies en leveringsrisico's van grondstoffen. In 2023 draagt het kabinet via de uitvoering van het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE), bij aan het behalen van het in het coalitieakkoord genoemde klimaatdoel voor CE. (P.18/19 begroting I&W). • De subsidieregeling voor Circulaire Ketenprojecten wordt uitgebreid naar grotere ketendoorbraakprojecten. (P.18/19 begroting I&W). 	<p>Circulariteit staat breed benoemd in de begroting van I&W. Zo'n 162 keer letterlijk bij naam benoemd en bij vele verschillende ambities. In de kolom hiernaast staan de direct relevante links voor het werk van economie. Voor bedrijven zijn bijgevoegde regelingen relevant; die worden al gebruikt. Bijvoorbeeld de subsidieregeling circulaire ketenprojecten. Daarnaast is provincie Utrecht direct bezig om de financierbaarheid van circulaire businesscases te verbeteren en de provincie zal daarbij de ontwikkelingen en adviezen van I&W opvolgen.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Daarnaast wordt in 2023 gestart met een MKB-stimuleringsprogramma voor de ontwikkeling en opschaling van recycling. (P.18/19 begroting I&W). • Daarnaast werkt lenW samen met financiële instellingen om de financierbaarheid van circulaire business cases te bevorderen. (P.18/19 begroting I&W). 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het borgen van verduurzaming via wetgeving op nationaal, op EU- en internationaal niveau, bijvoorbeeld om de markt voor secundaire grondstoffen te vergroten, slim ontwerp van producten te stimuleren, het marktaandeel van circulaire producten te verhogen, ongewenste emissies te voorkomen, de kwaliteit van de leefomgeving in verdichte gebieden te verbeteren; • Het coördineren en beïnvloeden van beleid in Europees en in mondiaal verband om het internationale level playing field voor duurzaamheid te versterken; • Het toepassen van slimme marktprikkels door het beprijzen van milieuschade; (P.121, begroting I&W). 	Voor ondernemers in de provincie Utrecht is het direct relevant om te weten hoe de wetgeving zich ontwikkelt op nationaal en internationaal niveau. De provincie Utrecht hecht er belang bij om te zorgen dat deze kennis ook via haar partners bij de ondernemers terecht komt. Bijvoorbeeld bij de online kennisbronnen van het Servicepunt van de Alliantie Cirkelregio.
Innovatie	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan als EZK door met publiek-private samenwerking via onderzoeks- en innovatie-ecosystemen en de Topsectoren, en leggen daarbij meer nadruk op valorisatie en marktcreatie (P. 17, begroting EZK) • Het kabinet heeft € 500 mln beschikbaar gesteld voor versterking van de faciliteiten voor toegepast onderzoek bij de TO2 en Rijkskennisinstellingen voor de komende 10 jaar voor onderzoek en wetenschap waarvan de eerste toekenning in 2023 zal plaatsvinden. • Het Kabinet ziet mkb, startups en scale-ups als belangrijke aanjagers van vernieuwing die bijdragen aan brede welvaart. Deze groep bedrijven zorgt met haar innovatieve en vaak digitale oplossingen voor economische groei en nieuwe banen en draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. EZK werkt aan een nieuwe aanpak voor het startupbeleid, begin 2023 gereed. (P. 21, begroting EZK)) • Rijksmiddelen voor startupbeleid flink naar beneden in 2024 (P. 87, begroting EZK) • Participaties o.a. in Rom regio Utrecht 2021 (P. 116, begroting EZK,) • Op het terrein van investeringen in fundamenteel en toegepast onderzoek is het voornemen van EZK en OCW om in 2023 ieder € 12,5 mln in de vorm van revolverende leningen te committeren voor 	<p>Beleid mkb lijkt in lijn met beleid economie provincie Utrecht, met mkb, start-ups en scale-ups als belangrijke aanjagers voor een gezonde, duurzame economie. Mogelijk kansen voor Utrechtse kennisinstellingen om aanspraak te maken op gelden voor versterking faciliteiten toegepast onderzoek.</p> <p>Bijdrage aan ROM's blijven komende jaren gelijk. Utrecht heeft haar eigen ROM regio Utrecht.</p> <p>Utrechtse kennisinstellingen nemen deel aan Oncode.</p> <p>De provincie Utrecht heeft middelen beschikbaar gesteld voor Regmedxb.</p>

	<p>vervolgfinanciering ten behoeve van een tweede fase van het Oncode Institute voor de periode 2023-2027. In de jaren daarna zal een deel van de EZK-middelen nog voor Oncode beschikbaar zijn om participaties in startende ondernemingen te verkrijgen. OCW stelt middelen ter beschikking voor onderzoek en EZK ten behoeve van de valorisatie van dat en ander onderzoek door het Oncode Institute (P. 110, begroting EZK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regmedxb begin 2022 definitieve toekenning van € 33,3 mln, waardoor er in totaal € 56,3 mln kan worden verplicht. In 2022 komt hierdoor nog eens € 7,3 mln beschikbaar voor dit project wat het totaal budget voor 2022 op € 19 mln uitkomt. In 2023 is € 9,8 mln beschikbaar. In 2023 zal in in het kader van dit project in Utrecht worden verder gewerkt aan het Innovation Center for Advanced Therapies (ICAT) in Utrecht. (P. 296, begroting EZK) 	
Digitaal vaardig	<ul style="list-style-type: none"> • Digitale vaardigheden en de toepassing van nieuwe digitale technologieën zijn essentieel voor de digitale transitie en het verdienvermogen van Nederland. Om de ambities van het kabinet op dit terrein te realiseren zijn onder andere investeringsvoorstellen op het terrein van artificial intelligence (AI) en cloud-technologie (IPCEI Cloud) in voorbereiding. Op het terrein van digitale vaardigheden is het kabinet voornemens best practices op het terrein van human capital op te schalen en om via het Nationaal Groeifonds te investeren in onderwijsinnovaties. (P. 19, begroting EZK) 	<p>Sluit aan bij programma's digitalisering in Utrecht Talent Alliantie (beroepsbevolking), regionale digitaliseringsagenda (ism regiopartners) en in 2022 toegekende EDIH (European Digital Innovation Hub).</p>
Arbeidsmarkt	<ul style="list-style-type: none"> • De krapte op de arbeidsmarkt is deels een tijdelijk fenomeen. De ontwikkeling van de werkloosheid hangt samen met de ontwikkeling van de economie. De economie is aangejaagd door de inhaalconsumptie na twee coronajaren. Het uitzonderlijk ruime monetaire- en budgettaire beleid van de afgelopen jaren heeft daarbij de krappe situatie op de arbeidsmarkt in stand gehouden. (P. 23, miljoenennota). • "Meer scholingsbudget beschikbaar voor mensen die minder initieel onderwijs hebben gevolgd en daardoor een kwetsbaarder positie op de arbeidsmarkt hebben" (P. 12, begrotingsstaat min SZW). • "Door de hogescholen toe te rusten om hun rol als kennisinstellingen te verstevigen en verder uit te bouwen, worden zij in staat gesteld om met hun praktijkgericht onderzoek 	<p>De provincie Utrecht houdt in haar beleid rekening met een arbeidsmarkt waar de krapte blijvend is. Kennis en vaardigheden raken sneller achterhaald. Aansluiting tussen vraag en aanbod realiseren is steeds complexer. Via de UTA werkt de provincie Utrecht aan een toekomstgerichte beroepsbevolking en optimale talentbenutting.</p> <p>Kabinet wil extra inzet op leerrechten via het STAP-budget. In de programma's, zogenoemde impulsplannen wordt al rekening gehouden met doelgroepen waar de grootste winst te behalen valt op het gebied van leren en ontwikkelen tijdens de loopbaan. Voor het bevorderen van een Leven Lang Ontwikkelen (LLO) in de regio is dit</p>

	<p>het onderwijs, onderzoek en de (regionale) beroepspraktijk te verbinden en zo bij te dragen aan Nederlandse kennisontwikkeling en groei. Daarnaast zorgt de aansluiting van het onderzoek van hogescholen op maatschappelijke vraagstukken voor vernieuwend beroepsonderwijs en versterkt het de aansluiting op de (regionale) arbeidsmarkt. Om deze doelstellingen te bereiken wordt vanaf 2023 een investering van € 100,0 miljoen ter beschikking gesteld” (P. 90, begrotingsstaat min. OCW).</p>	<p>een belangrijke stap. De doelstelling vanuit de UTA om voor iedereen LLO vanzelfsprekend te maken, is dit een belangrijke stap.</p> <p>De provincie Utrecht heeft de afgelopen jaren (bijv. via mkb-deal) geïnvesteerd in het verkleinen van de aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven. Deze investeringen zijn gegaan naar publiek-private samenwerkingen waar excellente faciliteiten te realiseren. Deze extra investering in 2023 kan een enorm stimulans zijn voor de bestaande initiatieven waar het hbo in participeert.</p>
Werklocaties / ruimtelijke economie	<p>Het ministerie van EZK is naast de ministeries van LNV, IenW en BZK en de decentrale overheden verantwoordelijk voor de fysieke leefomgeving. Samen met de regio en andere departementen werkt EZK aan een programma werklocaties. Het doel van het programma werklocaties is het stimuleren van de juiste condities waardoor er voldoende en gevarieerd aanbod is op de juiste plek op het juiste moment (dus nu en in de toekomst).</p>	<p>Onder aandacht blijven brengen van Utrechtse ambities op intensivering en verduurzaming regionale bedrijventerreinen, met oog op duurzaam ruimtegebruik. Positionering als voorbeeldregio mogelijk. Waar nodig in samenwerking met Rijk oplossingen zoeken voor (juridische, financiële) knelpunten.</p>
Samenwerking Rijk-regio	<p>Op het economisch domein wordt in 2023 voortgebouwd op de samenwerkingen met regionale partners op thema's als het MTIB, energietransitie, verduurzaming van de industrie, scholing, digitalisering van het mkb en valorisatie en toepassing van innovaties. Deze samenwerkingen zijn gericht op het maken van slimme en effectieve koppelingen tussen beleidsaanpakken en instrumenten, die steeds vaker met een bovenregionaal perspectief worden ingekleed.</p>	<p>Als partners in regionaal-economisch beleid de samenwerking en dialoog blijven voeren met Rijk. Optimaal benutten wederzijds netwerk naar diverse departementen.</p>
Macro-economie	<ul style="list-style-type: none"> • Macro-economische Verkenningen CPB: basisramingen • groei BRP: 2022 -> +4,6%, 2023 -> +1,5% • werkloosheid: 2022 -> 3,4%, 2023 -> 3,9% • koopkracht (mediaan): 2022 -> -6,8%, 2023 -> +3,9% • personen in armoede: 2021 -> 5,7%, 2022 -> 6,7%, 2023 -> 4,9% 	<p>Prognoses 2022 en 2023 zijn omkleed met grote onzekerheid ivm ontwikkeling energieprijzen en maatregelen om die te stabiliseren. Volatiliteit ervan maakt bedrijfsleven kwetsbaar, en zorgt voor stapeling van lastenstijging (schuldenlast uit coronasteunperiode 2020-2021, verwachte loonsverhogingen per 2023). In 2023 wordt daling van het aantal mensen onder armoedegrens voorzien door maatregelenpakket.</p>
	<p>In aanvullende Kamerbrief:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tijdelijk prijsplafond energie voor huishoudens en klein mkb - Additioneel voor mkb: 	

	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek specifieke subsidieregeling energie-intensief mkb (bv bakkerijen, slagers, voedingsindustrie, wasserijen) - Ophoging EIA, Vamil en MIA tbv versnelling verduurzaming. Tevens invoering Borgstelling MKB-Groen, evt verhoging garanties via BMKB + de GO 	
--	--	--

Energie

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
<i>Opwek - SDE, zon, wind, warmte</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Het Rijk zet sterker in op windenergie en waterstof, waarbij met name windenergie op zee (pagina 73 miljoenennota en pagina 18 & 131 begroting EZ+Klimaat.) • De aanpak van het kabinet is gericht op de groei van het aandeel hernieuwbare energie uit wind en zon, het vervangen van fossiele brandstoffen door CO2 -vrije brandstoffen of toepassen van CO2 -vrije elektriciteitsproductie. Hierbij valt te denken aan waterstof of kernenergie en ondergrondse CO2 -opslag. (P. 60, begroting EZK). 	<p>Toename inzet op duurzame energie is goed nieuws voor duurzame opwek in Nederland als geheel. In de gesprekken rond wind-op-land (doelen RES in PU/ Tussenbalans windenergie) wordt op dit wind-op-zee doel gewezen als alternatief voor de PU. Bij aandacht van het Rijk voor wind-op-zee mag daarom niet de aandacht voor RES'sen (wind-op-land) verslappen. Zie ook RES.</p>
<i>Opwek - RES'en</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden. Gemeenten en provincies voeren een groot deel van het Nederlandse klimaat- en energiebeleid decentraal uit. Dit is een complexe opgave en vergt aanzienlijke uitvoeringskracht. Komende jaren zullen zij daarom veel nieuwe arbeidskrachten moeten aantrekken. Daarvoor is in het coalitieakkoord in totaal € 5,6 mld uitgetrokken voor de jaren 2023 tot en met 2030. Naast het vergroten van de uitvoeringskracht van provincies en gemeenten wordt ook het Nationale Programma RES met deze middelen gefinancierd (P.147, begroting EZK) • Op 1 juli 2021 hebben de 30 RES-regio's hun RES 1.0 opgeleverd. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft de RES 1.0 geanalyseerd. De PBL-analyse laat zien dat de RES-regio's op de goede weg 	<p>Begroting is bevestiging coalitieakkoord.</p> <p>De PBL-constatering betekent voor provincie Utrecht het vasthouden aan het RES-bod teneinde de zo positief geformuleerde uitvoering ook daadwerkelijk waar te maken.</p>

	<p>zijn. De voorstellen tellen op tot circa 55 TWh. PBL geeft aan dat naar schatting tussen 35,4 TWh en 46,4 TWh daadwerkelijk wordt gerealiseerd in 2030, met een middenwaarde van 40,8 TWh. Met de oplevering van de RES 1.0 komen we in de uitvoerende fase van het RES-proces. Hierin werken de RES'en van plannen op hoofdlijnen naar steeds concretere plannen, richting realisatie van de 35TWh in 2030. (P. 133, begroting EZK)</p>	
<p>Besparen - Energiearmoede</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Net als in 2022 stelt het kabinet budget beschikbaar voor gemeenten om een energietoeslag uit te keren aan kwetsbare huishoudens. Het kabinet hanteert hierbij een richtbedrag van 1300 euro en trekt hiervoor 1,4 miljard euro uit. (P.22, begroting EZK) • Het kabinet wil (kwetsbare) huishoudens financieel ondersteunen bij het nemen van energiebesparende maatregelen. Daarom stelt het in 2023 en 2024 in totaal 300 miljoen euro extra beschikbaar voor het Nationaal Isolatieprogramma. Dit betekent dat meer (kwetsbare) huishoudens hun woningen kunnen verduurzamen en op deze manier hun energielasten kunnen verlagen. Doel hiervan is huishoudens beter weerbaar te maken tegen toekomstige prijsfluctuaties. (P.46, begroting EZK) • Nog niet in Miljoenennota, maar wel relevant: Prijsplafond op energie. Het kabinet gaat per 1 januari 2023 een prijsplafond invoeren voor gas en elektriciteit. Dat betekent dat energieleveranciers niet boven een bepaalde kWh-prijs en kuubprijs mogen uitkomen. Als huishouden betaal je dus een maximumprijs voor energie. Belangrijk om te benoemen is dat het prijsplafond alleen geldt tot aan een gemiddeld verbruik van 2.479 kWh elektriciteit en 1.169 m3 gas. Boven dit verbruik betaal je dus gewoon 	<p>Inhoudelijk niet nieuw. Uitvoering ligt bij gemeenten. Dit lijkt op verlenging van de SPUK-maatregel. We ondersteunen gemeenten hierbij met onze leer- en doekring rondom energiearmoede. Het is niet duidelijk wat er gebeurt met de energiekosten van mensen die bijvoorbeeld een warmtepomp hebben en geen (of veel minder) gas verbruiken. Het prijsplafond en vooral het bijbehorende gemiddeld verbruik heeft nl. consequenties voor huishoudens die een overstap willen maken naar een (hybride) warmtepomp. Dit kan ontmoedigend werken aangezien je kWh daarmee omhooggaat. Het zou eigenlijk een bundel moeten zijn.</p>

	het volle tarief in je energiecontract.	
Besparen - Warmtenet / Warmtewet	<ul style="list-style-type: none"> Het kabinet doet een eerste investering van ongeveer € 4 miljard uit het Klimaatfonds, onder andere voor wind op zee, waterstof en warmtenetten. Voor warmtenetten is voor 2023 en 2024 samen in totaal 200 miljoen euro beschikbaar gesteld voor een subsidieregeling warmtenetten (Economische zaken, bijlage 9 P. 303). 	200 miljoen euro is in de totale investeringsopgave voor warmtenetten een laag bedrag. Voor bewoners en potentiële investeerders (bijvoorbeeld een gemeente) moet er zo snel mogelijk meerjarige zekerheid geboden worden.
Besparen - Bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> Aankondiging start Ontzorgingsprogramma MKB in 2023 (p. 61 Rijksbegroting.) Intentie verdere uitrol Programma verduurzaming bedrijventerreinen (PVB) (P.61 Rijksbegroting) Eindnorm Utiliteitsbouw (zowel bedrijven als maatschappelijke organisaties) komt in BBL (Besluit Bouwwerken Leefomgeving) (P. 61 Rijksbegroting.) 	De intentie was bekend, lijkt nu daadwerkelijk in 2023 gerealiseerd te worden. Het Ontzorgingsprogramma gaat de subsidieregeling SVM (Stimulering Verduurzaming MKB) vervangen. Overleg voor opzet en uitrol van het Programma verduurzaming bedrijventerreinen in de provincie Utrecht vindt plaats. Erkende Maatregelen Lijsten opgesplitst in BAL (activiteiten) en BBL (bouwwerken). In BBL is ook een Eindnorm Utiliteit opgenomen: renovatiedoel bestaand vastgoed utiliteit. Op termijn komt er ook een renovatiedoel voor industrie.
Maatschappelijke organisaties	<ul style="list-style-type: none"> Geen nieuw budget voor maatschappelijk vastgoed maar verdere uitrol lopende projecten (P. 65 Rijksbegroting). 	Budget van 525 mln. sinds 2021 verdeeld over Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk Vastgoed (OMV, loopt bij provincie Utrecht), subsidieregeling DUMAVA (start 3 okt 2022) en budget voor Rijksgebouwen.
Elektriciteitsinfra	Energiebeleid Regisseren Het regisseren van de realisatie van grote energie-infrastructuur projecten die onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR) vallen; dit betekent als projectminister, samen met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), verantwoordelijk voor de ruimtelijke inpassing van energieprojecten en voor de coördinatie van benodigde vergunningen. (P.129, begroting EZK)	Het Rijk zal een rol op zich nemen m.b.t. de realisatie van energie-infrastructuur, die onder de Rijkscoördinatieregeling vallen. EZK en BZK trekken samen op. Tevens is er 500 mln gereserveerd voor het versterken van de kapitaalpositie van Stedin om investeringen in de energietransitie te ondersteunen. Zonder versterking van de kapitaalpositie van Stedin is het de vraag of Stedin de voor de energietransitie benodigde investeringen kan doen.

	<p>Financien</p> <p>Het voeren van het financieel instrumentarium op de beleidsterreinen hernieuwbare energie, energiebesparing, energie-infrastructuur, mijnbouwklimaat en klimaat- en energie-innovatie, gericht op het realiseren van CO2-reductie en een goed werkend energiesysteem. (P.129, begroting EZK)</p> <p>Voor de ruimtelijke planning van de energie-infrastructuur van nationaal belang richting 2050, wordt samen met de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) gewerkt aan het Programma Energiehoofdstructuur. Eind 2022 zal naar verwachting een brief naar de Tweede Kamer worden verstuurd met eerste kansrijke ruimtelijke ontwikkelrichtingen. Het ontwerp van het Programma Energiehoofdstructuur zal in de eerste helft van 2023 verschijnen (P. 137, begroting EZK)</p> <p>Door het intrekken van de productiebeperking bij kolencentrales (Kamerstuk 29 023, nr. 312) ontstaat er incidentele ruimte in de SDE+(+) middelen. Het kabinet reserveert hiervan € 500 mln voor het versterken van de kapitaalpositie van Stedin om investeringen in de energietransitie te ondersteunen. Ook wordt € 500 mln ingezet als dekking voor de generale problematiek van de rijksbegroting</p> <p>Zie ook: Nota over de toestand van 's rijks financiën: p. 59, p. 235, p.309 Bijlage bij miljoenennota : 19 INTEGRAAL OVERZICHT KLIMAAT Ministerie van Financiën - Rijksoverheid (rijksfinancien.nl)</p>	
--	---	--

Landelijk Gebied

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Transitiefonds LG van 24,3 miljard	Naast al beschikbare budgetten komt er een Transitiefonds landelijk gebied en natuur met daarin 24,3 miljard euro om tot 2035 bij te	Een deel hiervan komt naar de provincie Utrecht, exacte bedragen zijn nu niet bekend, betreft enkele tiental miljoenen.

	<p>dragen aan de doelstellingen op het gebied van natuur, klimaat en water. Het Rijk maakt nu al 504 miljoen euro vrij uit het Transitiefonds voor verschillende versnellingsvoorstellen van provincies om stikstof te reduceren en de kwaliteit van natuur en water te verbeteren. Het kabinet stelt daarnaast 250 miljoen euro beschikbaar om het legalisatieprogramma voor de zogenoemde PAS-melders te versnellen (P. 61, miljoenennota).</p>	
<p>Transitiefonds LG van 24,3 miljard</p>	<p>Op het terrein van stikstof worden aanvullend normerende afspraken gemaakt, zodat het doelbereik verbetert. Er zijn ook minder subsidies nodig doordat deze normerende afspraken een belangrijke bijdrage leveren aan het doelbereik. De subsidies uit het Transitiefonds worden verlaagd met 660 miljoen euro. (P. 61, miljoenennota)</p>	<p>Het Rijk gaat meer normeren, dit is een wens van de provincies om niet alles gebiedsgericht te hoeven oplossen en om meer snelheid en zekerheid in het doelbereik te krijgen.</p>
<p>Transitiefonds LG van 24,3 miljard</p>	<p>De provincies krijgen richtinggevende budgetten mee. Op het terrein van klimaat en stikstof worden aanvullend normerende afspraken gemaakt zodat het doelbereik verbetert. Ook komt er als waarborg voor een goede start, in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen, een Uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden. (P.62, miljoenennota)</p>	<p>Wederom normering. Uitvoerbaarheidstoets t.b.v. omvang en verdeling bijdrage apparaatskosten (uitvoering).</p>
<p>Verwachtingen gebiedsgerichte aanpak LG</p>	<p>Het is van groot belang dat agrariërs de gelegenheid krijgen om de benodigde transitie zelf mede vorm te geven. De landbouwsector heeft Nederland als toonaangevend agrokennisland op de kaart weten te zetten en levert een belangrijke bijdrage aan de mondiale voedselvoorziening. We maken gebiedsgericht inzichtelijk wat de perspectieven zijn voor verschillende vormen van landbouw. De landbouw heeft zeker toekomst in ons land, maar deze gaat er wel anders uit zien. Met een transitiefonds wil het kabinet de transitie naar kringlooplandbouw voortzetten. Hiermee worden boeren in staat gesteld om de benodigde verandering te realiseren. (P.61, miljoenennota)</p>	<p>Belangrijk om hier de komende tijd een visie op te ontwikkelen in samenhang met alle opgaven (natuur, water, klimaat en stikstof).</p>

<p>Klimaatopgave LG</p>	<p>Het kabinet zet in op een transitie die moet leiden tot een toekomstbestendige duurzame landbouw en een waardevol landelijk gebied. In het coalitieakkoord is 5 megaton broeikasgasreductie gekoppeld aan de gecombineerde aanpak in het landelijk gebied. (P.61, miljoenennota)</p>	<p>Deze reductie-opgave moet meegenomen in de gebiedsgerichte aanpak en zal een grote impact hebben.</p>
<p>Planning NPLG in relatie tot provinciaal gebiedsprogramma landelijk gebied.</p>	<p>Provincies stellen met alle lokale belanghebbenden integrale gebiedsprogramma's op, die uiterlijk 1 juli 2023 klaar zijn. Ze doen dat aan de hand van de kenmerken van het gebied, waarbij in het bijzonder bodem en water sturende factoren zijn. Medio 2023 zal het kabinet het ontwerp-NPLG vaststellen, inclusief de definitieve (regionale) doelen en structurerende keuzes. Parallel worden de sectorale stikstofdoelen uitgewerkt voor de andere sectoren zoals mobiliteit en industrie: begin 2023 richtinggevend en vervolgens medio 2023 definitief (P. 8, begroting LNV)</p>	<p>Vertraging in totstandkoming ontwerp-NPLG. Nu medio 2023. Heeft invloed op definitief worden regionale doelen en structurerende keuzes. Termijn opleveren provinciaal gebiedsprogramma blijft wel 1-7-2023.</p>
<p>NPLG aanvullende opgave</p>	<p>Ook op het terrein van klimaat, water en natuur worden nog doelstellingen bepaald. Daar liggen moeilijke keuzes in de mate van gerichtheid en verplichting van uitkoop en het aantal boeren dat geraakt wordt door de stikstofaanpak. In de periode tot oktober worden de doelen en keuzes verder uitgewerkt en aangevuld en vormen zo een tweede ronde input voor de gebiedsprogramma's. De provincies krijgen richtinggevende budgetten mee. (P.61, miljoenennota) Na een voorlopige indiening in januari 2023 leveren in juli 2023 de provincies hun definitieve integrale gebiedsprogramma's op. Na onafhankelijke toetsing en beoordeling worden het NPLG en de verdeling van de budgetten definitief vastgesteld. (P.62, miljoenennota)</p>	<p>Formeel benoemd dat er ook nog aanvullende opgaven voor natuur komen. Wat dit voor Utrecht betekent is nog niet bekend. Formeel benoemd dat in januari een eerste 'toets over het concept Provinciaal programma Landelijk Gebied plaatsvindt.</p>
<p>Versnellingsvoorstellen NPLG gefinancierd via SPUK</p>	<p>Op verzoek van de minister voor Natuur en Stikstof hebben de provincies in het voorjaar van 2022 voorstellen ingediend om de integrale gebiedsgerichte aanpak versneld van start te laten gaan. De versnellingsvoorstellen moeten</p>	<p>Versnellingsvoorstellen gefinancierd via tweede tranche SPUK.</p>

	<p>vooruitlopend op de gebiedsprogramma's in de jaren 2022 en 2023 bijdragen aan de doelen in de integrale gebiedsgerichte aanpak: natuur (inclusief stikstof), water en klimaat. De voorstellen voorzien in de aankoop van onder andere bedrijven, de afwaardering van gronden, innovatie, kennisontwikkeling, het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid en het uitvoeren van KRW-, natuur- en stikstofmaatregelen. Op het budget Specifieke uitkering wordt in 2023 in totaal €275 mln. vanuit het Transitiefonds vrijgemaakt voor de Provinciale Uitvraag die voortbouwt op het eerdere traject van 2022. (P. 8, begroting LNV)</p>	
<p>Implementatie bronmaatregelen stikstofreductie</p>	<p>Bij de implementatie is inmiddels wel geconstateerd dat er zowel sprake is van vertraging als van tegenvallende prognoses. Bovendien zijn aanvullende maatregelen nodig om de doelstellingen uit huidige Coalitieakkoord voor 2030 en verder te halen. Daarom wordt doorlopend gekeken naar opties voor intensivering en uitbreiding van het bronmaatregelenpakket zodat enerzijds bijsturing kan plaatsvinden binnen het huidige maatregelenpakket indien nodig en anderzijds de ambities van het kabinet Rutte-IV kunnen worden behaald. In 2023 zal in ieder geval gekeken worden naar: • Het vormgeven van de maatregelen die onderdeel zijn van de klimaatopgave, maar ook stikstofreductie realiseren; • Maatregelen die het huidige pakket vervlechten met de maatregelen die voortkomen uit de gebiedsplannen. (P. 9, begroting LNV)</p>	<p>Problematiek rond het kunnen realiseren van bronmaatregelen is groot, terwijl noodzaak generiek beleid voor stikstofreductie blijft. Dit zorgt voor spanning op de uitvoering van de gebiedsprocessen.</p>

Natuur

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Natuur algemeen	LNV werkt in 2023 samen met veel andere partijen verder aan het beschermen en versterken van de natuur. Dit gebeurt door de versnelling van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland door de	Geen bijzonderheden. Wordt reeds volop aan gewerkt.

	<p>provincies, door de realisatie van het Programma Natuur, de gezamenlijke Bossenstrategie van Rijk en provincies en de aanpak Grote Wateren. Met deze inzet werkt het kabinet aan het bereiken van de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. (P. 10, begroting LNV)</p>	
Programma Natuur	<p>Voor de aanpak van de stikstofproblematiek wordt in 2023 in totaal € 300 mln., ingezet voor het versterken van de natuur. LNV heeft hiervoor via het Programma Natuur meerjarige afspraken met provincies gemaakt. Het jaar 2023 staat in het teken van enerzijds de uitvoering van maatregelen, anderzijds het voorbereiden van de tweede fase (2024-2030). De Natuurdoelanalyses en de bouwstenen van de actualisatie doelensystematiek vormen de basis voor het stellen van prioriteiten. Dit gebeurt in nauwe samenhang met andere maatschappelijke opgaven uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied. (P. 10, begroting LNV)</p>	<p>Lopend programma. Budget voor Utrecht voor 2023 reeds geprogrammeerd. De voorbereiding van de tweede fase en de verdeling van de middelen wordt relevant in 2023.</p>
Agenda Natuurinclusief	<p>De Agenda Natuurinclusief is onderdeel van het Programma Natuur en beoogt de samenhang en integratie te vinden met andere inspanningen en maatschappelijke domeinen, wat moet leiden tot een meer natuurinclusieve samenleving. Naar verwachting stuurt LNV in het najaar van 2023 een Agenda Natuurinclusief 2.0 naar de Tweede Kamer.</p>	<p>Deze Agenda Natuurinclusief is een belangrijke ondersteuning voor ons eigen Programma Biodiversiteit in Stad en Dorp (BiSD)</p>
Nationale Parken	<p>In 2023 werkt LNV samen met de provincies, de parken en de partners aan een nieuw beleidsprogramma nationale parken.</p>	
Fauna	<p>In 2023 zal met provincies en betrokken partijen worden gewerkt aan een duurzame benutting van de natuur, waarbij ook jacht en faunabeheer meer gebiedsgericht worden ingezet. Jacht, faunabeheer en schadebestrijding zijn dan mogelijk in gebieden waar het goed gaat met de soort.</p>	
Evaluatie van de Houtopstanden	<p>Deze evaluatie van de houtopstanden wordt uitgevoerd, omdat er de laatste jaren veel ontwikkelingen zijn geweest op het</p>	

	<p>terrein van bosaanleg, bosbeheer en houtkap. Denk hierbij aan de landelijke Bossenstrategie van Rijk en provincies. De essentie van de wettelijke bepalingen omtrent houtopstanden, opgenomen in de Wet natuurbescherming, bestaat al geruime tijd en was eerder verankerd in de Boswet. Het is goed om vanuit de huidige blik op bos te kijken naar het wettelijke instrumentarium, de uitvoerbaarheid daarvan en de rol daarbij van de diverse bestuursorganen. Het doel van het wettelijke instrumentarium, namelijk het behoud en duurzaam voortbestaan van houtopstanden, staat daarbij niet ter discussie. Bos is een belangrijke drager van biodiversiteit. Een effectief wettelijk instrumentarium ter bescherming van houtopstanden draagt hiermee bij aan de instandhouding van biodiversiteit.</p>	
--	--	--

Landbouw

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
	<p>Het Rijk maakt nu al 504 miljoen euro vrij uit het Transitiefonds voor verschillende versnellingsvoorstellen van provincies om stikstof te reduceren en de kwaliteit van natuur en water te verbeteren. Het kabinet stelt daarnaast 250 miljoen euro beschikbaar om het legalisatieprogramma voor de zogenoemde PAS melders te versnellen. (P. 61, miljoenennota)</p> <p>Veel aandacht gaat uit naar het versterken van kringlopen en stimuleren van verduurzaming met nieuwe vormen van ketensamenwerking en nieuwe marktstrategieën. (P.50, begroting LNV)</p> <p>2023: opvallende reserveringen voor landbouw zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mestbeleid: € 60,4 mln. • (naar verwachting) subsidieregeling voor kunstmestvervanging en mestverwerking € 6 mln. (mest tot stikstof mestproducten verwerken: 	

	<p>vervanging stikstof kunstmest)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tevens circa € 19 mln. voor monitoring mestbeleid in 2023; (m.n.verbonden aan uitvoering van het 7e Actieprogramma) • Bevordering dierenwelzijn van gezelschapsdieren en landbouwhuisdieren € 4,4 mln • 2,6 milj.: Voor het versterken van de sociaal economische positie van de boer (groot deel budget bestemd voor financiering activiteiten rondom versterken van de positie van de boer in de keten • € 8 mln.: voor beleid voor duurzaam voedsel en reststromen • € 2,6 mln: versterken sociaal economische positie boer. (bestemd voor financiering activiteiten rondom versterken positie boer in keten) • € 14,7 mln : diergezondheid en dierenwelzijn te borgen en verbeteren voor verschillende activiteiten: o. a.onderzoeksprojecten, antibioticagebruik, early warning <p>Binnen de land- en tuinbouw is het budget in 2023 incidenteel hoger vanwege onder andere de maatregel gerichte opkoop. Daarnaast is het budget in 2024 incidenteel hoger vanwege onder andere de landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (cumulatief 521,5 miljoen euro in de periode 2022 t/m 2027, waarvan 460 miljoen euro in 2024). De budgetten voor kennis en innovatie blijven nagenoeg gelijk in de periode 2022 t/m 2027</p>	
<p>Perspectief voor de agrarische sector</p>	<p>Begroting LNV p. 13/14 Naar aanleiding van een breed aangenomen motie van de Kamer</p>	<p>In de begroting staat nog wordt begin september aangeboden. Loopt erg achter met de actualiteit.</p>

	(Kamerstuk 33 576, nr. 29) zal begin september 2022 een brief aan de Kamer aangeboden worden waarin wordt ingegaan op de noodzaak van verduurzaming, de toekomst van de landbouw per sector en wat er voor nodig is om dit toekomstbeeld te bereiken. De concrete uitwerking hiervan zal plaatsvinden in de gebiedsprocessen. Het bereiken van dit toekomstbeeld vraagt om verantwoordelijkheid van ketenpartijen om bij te dragen aan een duurzaam inkomen voor de boer en kaders en financiële en bedrijfsgerichte ondersteuning vanuit de overheid om kringlooplandbouw toe te kunnen passen.	
--	--	--

Milieu

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Stikstoftransitie	<ul style="list-style-type: none"> Daarnaast zijn er meer ontwikkelingen die onze aandacht vragen. Denk hierbij aan de naweën van de coronacrisis, de opwarmende aarde en de vergaande gevolgen voor het klimaat, de uitdagingen op de woningmarkt en de stikstoftransitie die moet worden ingezet. (P.13, miljoenennota) 	Hiermee wordt duidelijk dat het onderwerp stikstof op meer agenda's van belang is dan alleen voor het landelijk gebied.
Gebouwde omgeving	<ul style="list-style-type: none"> Op basis van de artikel 2 van de Woningwet is de Minister voor VRO verantwoordelijk voor het opstellen en het beheer van de bouwregelgeving en stelselverantwoordelijk voor het borgen van de bouwkwaliteit. Op grond van deze verantwoordelijkheid worden in ieder geval regels gesteld over het bouwen van nieuwe bouwwerken, de staat van bestaande bouwwerken en het gebruiken en slopen van bouwwerken. Deze regels worden gesteld vanuit het oogpunt van veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid of milieu. (P.59, miljoenennota) In 2023 wordt verder gewerkt aan nieuwe wijzigingen van het 	Gebruik en bouw van gebouwen is onderdeel van de opgave 'gezond stedelijk leven'. Met circulair bouwen wordt een belangrijke stap gezet naar verduurzaming van de gebouwde omgeving

	<p>Besluit bouwwerken leefomgeving en de implementatie daarvan. (P.11, miljoenennota)</p> <ul style="list-style-type: none"> In 2023 wordt besloten hoe de halvering van de milieuprestatie-eis wordt vervroegd van 2030 naar 2025 en hoe het klimaatdoel voor circulair bouwen wordt geïmplementeerd. (P.62, miljoenennota) 	
leefbaarheid	<p>Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid streeft ernaar om de leefsituatie en het perspectief van bewoners van de kwetsbaarste gebieden te verbeteren. We zetten hierbij in op drie actielijnen: het verbeteren van de fysieke leefomgeving, het bieden van perspectief en het vergroten van veiligheid. (P.14, miljoenennota)</p> <p>Groen kan hierbij een middel zijn, dat tevens bijdraagt aan biodiversiteitsherstel en een prettige en gezonde leefomgeving. We werken aan een minder vrijblijvende nationale aanpak voor klimaatadaptatief en natuurinclusief bouwen. (P.62, miljoenennota)</p> <p>Het beleid is gericht op de realisatie van een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving en een efficiënt gebruik van onze ruimte, nu en in de toekomst. (P.69, miljoenennota)</p> <p>Het Ministerie van IenW verstrekt uitvoerings- en onderzoeksopdrachten in het kader van geluidhinder en luchtkwaliteit. Ten aanzien van het beleidsterrein geluidhinder gaat het met name om de opdrachtverlening aan het Bureau Sanering Verkeerslawaaï (BSV), dat namens het Ministerie van IenW zorg draagt voor de uitvoering van de geluidsanering voor gemeentelijke en provinciale infrastructuur. Ten aanzien van het beleidsterrein Luchtkwaliteit gaat het met name om een opdracht aan het Nederlands Normalisatie Instituut (NNI) voor de normontwikkelingen inzake</p>	<p>Dit lijkt te wijzen op een integrale aanpak die wij ook voorstaan</p> <p>Dit is voortzetting van bestaand beleid. Er zal ook een volgende tranche SPUK-SLA komen in 2023</p>

	<p>emissiemetingen, geurmetingen, werkplek- en buitenluchtmetingen en sensoren luchtkwaliteit. Hiernaast zijn middelen gereserveerd ter uitvoering van de maatregelen zoals opgenomen in de uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord voor o.a. binnenvaart en havens. (P. 119, begroting I&W)</p>	
	<p>18 miljoen euro jaarlijks voor verbetering van toezicht en handhaving.</p>	<p>Dit is vooral bedoeld om milieuschade te voorkomen (preventief)</p>
<p>Fysieke leefomgeving</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het aangaan en organiseren van allianties met en tussen bedrijven, branches, overheden en medeoverheden tot uitvoering van maatregelpakketten in het Schone Lucht Akkoord om daarmee toe te werken naar de bovengenoemde advieswaarden en 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016. (P. 115 begroting I&W) • Kennisorganisaties om het Schone Lucht Akkoord, de monitoring van nationale omgevingswaarden, en SWUNG (geluid) tot een succesvolle uitvoering te brengen; – een permanente verbetering van de luchtkwaliteit om zo te komen tot een vermindering van gezondheidsrisico's door luchtverontreiniging, via het Schone Lucht Akkoord. Hiermee werkt het kabinet – conform het advies van de Gezondheidsraad – toe naar de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie in 2030. – • De implementatie van de geluidregelgeving (wet SWUNG3) waarmee een optimale gezondheidsbescherming van burgers en flexibiliteit voor de beheerders van rijkswegen en hoofdspoorwegen wordt beoogd. SWUNG-2, fase 2 van de herziening van de geluidwetgeving, zal de aanpak van geluidhinder op gemeentelijk en provinciaal niveau versterken. Deze nieuwe geluidregels zijn ondergebracht in de Omgevingswet die in 2023 in werking treedt. Lagere 	<p>Dit is voortzetting van het vastgestelde beleid.</p>

	overheden worden ondersteund bij de uitvoering van de geluidregels. (P. 114, begroting I&W)	
--	---	--

Klimaatadaptatie

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Bouwen	Bij de verduurzaming van de gebouwde omgeving hebben we ook aandacht voor klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen. We werken aan een minder vrij blijvende nationale aanpak voor klimaatadaptatie en natuurinclusief bouwen. (P.61, begroting BZK)	Wel aandacht voor klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen, maar onduidelijk of hier ook geld voor uitgetrokken wordt. Om te zorgen dat dit niet op gespannen voet komt te staan met betaalbaar bouwen is bijdrage wel nodig.

Klimaatmitigatie

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Klimaatfonds	P15, deel XIII Rijksbegroting Additioneel aan andere klimaatmaatregelen komt er een Klimaatfonds voor de periode tot en met 2030. Dit fonds stelt middelen beschikbaar voor additionele maatregelen om de reductiedoelstellingen in de Klimaatwet te behalen. De uitwerking geschiedt via een begrotingsfonds, op te richten met een instellingswet. Deze wet zal in het najaar van 2022 aan de Tweede Kamer worden aangeboden.	De doelstellingen voor een 'klimaatneutrale samenleving' zijn niet expliciet (wel indirect) benoemd in de Miljoenennota of de Rijksbegroting. Volgens het PBL zijn extra maatregelen nodig om de klimaatdoelen in 2030 (en in 2050) te halen. Met deze Miljoenennota wordt vooralsnog geen invulling gegeven aan deze aanvullende maatregelen. Het lijkt voor de provincie Utrecht opportuun om in IPO-verband een actieve rol te vervullen bij de uitwerking van de klimaatwet en het klimaatfonds.

Cultuur en Erfgoed

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Cultuur	<ul style="list-style-type: none"> In aanvulling op de maatregelen die in de hoofdlijnenbrief cultuur 2022 staan (Kamerstuk 32820-467) wordt in 2023 verder geïnvesteerd in cultuur. Hiervoor is de komende jaren structureel € 170,0 miljoen beschikbaar. De voorgenomen bestedingen worden verdeeld over de overkoepelende onderwerpen: Innovatie en 	Er wordt meer geïnvesteerd in cultuur, zoals was aangekondigd (170 miljoen). Aan ons beleid raakt het educatie en participatie en bibliotheken, talentontwikkeling, arbeidsmarkt en makers. Er wordt te weinig specifiek in de toelichting uitgelegd waar het precies voor bedoeld is. Voor cultuureducatie met kwaliteit is er tot en met 2023 in middelen

	digitale transformatie, bibliotheken, erfgoed, arbeidsmarkt en makers, educatie en participatie. De maatregelen worden inhoudelijk toegelicht in de brief die de Tweede Kamer voorafgaand aan het wetgevingsoverleg ontvangt. (P.124, begroting OCW)	voorzien via onderwijs. Vanaf 2024 tot en met 2027 staan er weer structurele middelen op de begroting. Voor de provincie Utrecht betekent dit dat dit matchingsbedrag door OCW zal worden geborgd. Dit betekent dat wij dit ook moeten blijven matchen.
Erfgoed	<ul style="list-style-type: none"> Er is in de toelichtende teksten niet of nauwelijks aandacht voor erfgoed, buitende wettelijke taken. Hoe de bovenstaande 170 mln wordt verdeeld is nu nog niet toegelicht. 	Opvallend weinig aandacht voor erfgoed. Het merendeel van de genoemde 170 mln zal waarschijnlijk bij cultuur landen. Er lijkt geen extra budget voor grote restauratieprojecten en ook de erfgoeddeal lijkt niet terug te komen. Gezien de achterstand in restauraties van Rijksmonumenten is de beperkte aandacht voor erfgoed opvallend.

Water en Bodem

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Bodem en water sturend	<ul style="list-style-type: none"> In het coalitieakkoord is afgesproken dat water en bodem sturend worden bij ruimtelijke planvorming. (P.21, begroting I&W) 	Ook relevant voor de provincie Utrecht, waar we gestart zijn met het afstemmen van RO op het bodem- en watersysteem. Onder meer relevant voor de ruimtelijke puzzel/ NOVEX gebieden (n.a.v. RO-brief minister).
Waterkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> De uitvoering gericht op het behalen van een goede chemische en kwantitatieve toestand van de grondwateren in de vier stroomgebieden conform de voorschriften zoals opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW), om in drie planperiodes uiterlijk in 2027 aan de Europese verplichtingen te voldoen (P. 36, begroting I&W) 	Goed om te zien dat het Rijk het halen van de KRW-doelen in 2027 onverminderd als doel heeft en schoon drinkwater belangrijk vindt.
Integraal waterbeheer	<ul style="list-style-type: none"> Het op orde houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland droge voeten heeft, over voldoende zoetwater beschikt en schoon (drink)water heeft en kan blijven gebruiken, nu en in de toekomst. (P. 35, begroting I&W) 	Vergelijkbare (hoofd)doelen als het Utrechtse provinciale bodem en waterprogramma 2022-2027.
Bodemsanering	<ul style="list-style-type: none"> Voor de periode vanaf 2023 wordt gewerkt aan bestuurlijke afspraken met de andere overheden. De 	Goed dat middelen zijn gereserveerd voor het doel van de meerjarige aanpak bodem. Hiermee kan de provincie Utrecht haar

	middelen zijn meerjarig gereserveerd voor het doel van de meerjarige aanpak bodem. (P. 59, begroting I&W)	saneringsopgave afronden en hebben gemeenten middelen voor het oppakken van hun nieuwe bodembeheertaak.
Waterbeschikbaarheid en waterveiligheid	<ul style="list-style-type: none"> • Deltafonds: 1,744 miljard in 2023 (P.35, begroting I&W). • Met het Deltaprogramma Zoetwater maken we Nederland in 2050 weerbaar tegen droogte en watertekorten. Tussen 2022 en 2027 wordt door Rijk en regio een ambitieus maatregelenpakket uitgevoerd ter grootte van €800 miljoen, waarvan € 250 miljoen uit het Deltafonds. (P.21, begroting IenW) 	Het Rijk blijft zoals voorgaande jaren investeren in een goede watervoorziening en waterveiligheid via het Delta-programma. De provincie Utrecht is bij beide thema's betrokken en werkt hierop samen met de regionale partners . Maatregelenpakket Zoetwater is voortzetting van afgelopen jaar.
Waterkwaliteit opkomende stoffen	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 wordt een Impuls-programma Chemische Stoffen gestart dat in samenspraak met belanghebbenden wordt uitgewerkt en waarmee de samenhang in het stoffenbeleid (lucht, water, bodem, afval) zal worden versterkt. (P.139, begroting IenW) 	Dit sluit aan bij ons beleid in het Bodem- en waterprogramma 2022-2027

Financiën

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Investering in Stedin	<ul style="list-style-type: none"> • Het kabinet reserveert 500 miljoen euro voor het versterken van de kapitaalpositie van Stedin om investeringen in de energietransitie te ondersteunen. Ook wordt 500 miljoen euro ingezet als dekking voor de augustus-besluitvorming. (P. 48, miljoenennota) 	Het Rijk zegt toe om € 500 mln. te reserveren voor de versterking van het eigen vermogen van Stedin. Er wordt niet aangegeven of dit een eenmalige bijdrage is of dat er nog een aantal tranches volgen op een later moment.
	<ul style="list-style-type: none"> • Na de hoge economische groei van 2021 en een deel van 2022, zal de groei naar verwachting in 2023 afzakken, tot 1,5%. (P. 13, Miljoenennota) 	
Accres Provinciefonds	<ul style="list-style-type: none"> • Het kabinet stelt 1,1 miljard euro beschikbaar in 2026 voor de medeoverheden. In aanloop naar een nieuwe financieringssysteem voor gemeenten en provincies vanaf 2026 wordt eenmalig 1,1 miljard euro beschikbaar gesteld voor 	Vanaf het jaar 2026 is er geen sprake meer van een volume-effect van het provinciefonds. Eenmalig komt het kabinet hiervan dus terug door voor het provinciefonds € 100 miljoen (waarvan 20 mln. BTW-fonds) toe te voegen. Voor de provincie Utrecht betekent dit mogelijk circa 8 miljoen

	<p>het Gemeentefonds, Provinciefonds en BTW-compensatiefonds.(P.50 miljoennota)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor de provincies betreft dit een bedrag van 100 miljoen, waarvan 20 miljoen in het BTW-compensatiefonds (P. 264, bijlage miljoennota) • De bijstelling van de begroting 2022 van het Rijk leidt tot een lager accres in 2022 en verder van circa 35 miljoen (P.264, bijlage miljoennota). • Maar de hogere uitgaven van 2023 zorgen voor een toename van het accres van die jaarschijf van ruim 256 miljoen per jaar t/m 2025 (pag. 264). Vanaf het jaar 2026 speelt alleen nog het loon-prijseffect een rol, dat dan 113,9 mln. (2026) en 109,3 mln. (2027) bedraagt. (P.264, bijlage miljoennota). 	<p>extra opbrengsten in 2026 vanuit het provinciefonds.</p> <p>De onderbesteding van het Rijk in 2022 leidt tot een bijstelling van het eerdere accres vanuit dit jaar. Betekent voor de provincie Utrecht circa 3,5 miljoen minder per jaar in de periode 2022 t/m 2025. Echter, de nieuwe plannen van 2023 inclusief loon/prijs-effect zorgen voor een toename van het accres t/m 2025. Dit bedraagt voor de provincie Utrecht mogelijk circa € 25 miljoen per jaar. Per saldo dus effect verwacht van 2023-2025 van circa 22 miljoen erbij per jaar. De precieze financiële effecten voor de provincie Utrecht worden op korte termijn doorgerekend op basis van de septembercirculaire en daarna via een Statenbrief met PS gedeeld.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Het Rijk maakt nu al 504 miljoen euro vrij uit het Transitiefonds voor verschillende versnellingsvoorstellen van provincies om stikstof te reduceren en de kwaliteit van natuur en water te verbeteren. Het kabinet stelt daarnaast 250 miljoen euro beschikbaar om het legalisatieprogramma voor de zogenoemde PAS melders te versnellen. (P. 61, miljoennota) 	<p>Over de middelen voor de PAS-melders wordt melding gemaakt in het Statenvoorstel bij de Begroting 2023. De precieze verdeling over de provincies is nog niet bekend.</p>
Opcenten	<ul style="list-style-type: none"> • Vanaf 1 januari 2025 vallen bestelauto's ook onder de heffing van bpm en wordt het lagere tarief van de motorrijtuigenbelasting verhoogd. (P.43, memorie van toelichting op het belastingplan) 	<p>Dit lijkt vooralsnog geen effect te hebben voor provincies want over deze categorie (bestelauto's) worden geen opcenten geheven.</p>
Fiscaliteit (Ashvin Ramsoedh)	<ul style="list-style-type: none"> • Het kabinet zet in op het verlagen van de lasten op arbeid en verlaagt daarom het tarief in de eerste schijf in 2023 (met 0,11%-punt). En om werken lonender te maken verhoogt het kabinet de arbeidskorting. (P. 47, miljoennota) 	<p>Hierdoor daalt de gemiddelde belastingdruk voor alle inkomens.</p> <p>Provincie Utrecht kan een hogere onbelaste reiskostenverhoging verstrekken aan haar medewerkers. De tariefswijziging overdrachtsbelasting heeft vooralsnog geen impact op het fiscale dossier van de provincie Utrecht vanwege de vrijstelling ogv artikel 15-1-c WBRV. Provincie Utrecht heeft het standpunt niet VPB-plichtig te zijn</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Gelet op de stijging van de kosten en het feit dat het maximum van de onbelaste reiskostenvergoeding sinds 2006 niet is gewijzigd, is het kabinet voornemens om het maximum van de onbelaste reiskostenvergoeding per 1 januari 2023 te verhogen (van € 0,19) tot € 0,21 per kilometer. (P.11, wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (belastingplan 2023)) • Algemeen tarief overdrachtsbelasting wordt verhoogd naar 10,4%. (P.49, miljoenennota) • Het lage vpb-tarief wordt verhoogd van 15% naar 19%. (P.48, miljoenennota) 	<p>voor haar activiteiten (tevens afgestemd met de Belastingdienst). De tariefswijziging heeft voornamelijk geen impact op het fiscale dossier.</p>
--	---	---

Bestuur

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksbegroting I&W: 166 verwijzingen naar circulariteit • Rijksbegroting EZK: 50 verwijzingen naar circulariteit • Rijksbegroting BZK: 20 verwijzingen naar circulariteit • Rijksbegroting LNV: 5 verwijzingen naar circulariteit • Rijksbegroting Buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking: 7 verwijzingen naar circulariteit • Rijksbegroting VWS: 2 verwijzingen naar circulariteit 	<p>Binnen de provincie Utrecht is circulariteit gepositioneerd als een organisatiebrede concernopgave. Binnen de Rijksoverheid wordt circulariteit ook beschouwd als maatschappelijke opgave waarvoor alle ministeries een verantwoordelijkheid dragen. Dit is terug te zien in het feit dat circulariteit in veel verschillende hoofdstukken van de Rijksbegroting terugkomt. Coördinerend Ministerie bij het Rijk is Ministerie I&W.</p>
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Rijksbegroting, I&W, p.18/19: "De ambitie van het kabinet is dat Nederland in 2050 volledig circulair is. De transitie naar een circulaire economie (CE) draagt bij aan vier maatschappelijke opgaven: <ol style="list-style-type: none"> 1. klimaatverandering, 2. vervuiling, 3. biodiversiteitsverlies 4. leveringsrisico's van grondstoffen. In 2023 draagt het kabinet via de uitvoering van het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE), bij aan het 	<p>De provincie Utrecht draagt met haar beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 bij aan de ambitie van het kabinet: volledig circulair in 2050, en erkent daarin dezelfde vier maatschappelijke opgaven als het kabinet.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De subsidieregeling circulaire ketenprojecten is belangrijk voor Utrechtse ondernemers. Veel ondernemers in onze regio hebben in het verleden gebruik gemaakt van deze regeling (dus fijn dat deze wordt voortgezet en uitgebreid). - De provincie Utrecht doet ook onderzoek naar recycelaat in

	<p>behalen van het in het coalitieakkoord genoemde klimaatdoel voor CE.”</p> <ul style="list-style-type: none"> - De subsidieregeling voor Circulaire Ketenprojecten wordt uitgebreid naar grotere ketendoorbraakprojecten. - Daarnaast wordt in 2023 gestart met een MKB-stimuleringsprogramma voor de ontwikkeling en opschaling van recycling. - Samen met BZK werkt lenW aan een verplicht percentage recycelaat in bouwmaterialen. Via aanbestedende rijksdiensten wordt zo een bepaald percentage recycelaat of hergebruik voorgeschreven bij de inkoop van bouwmaterialen. - Mede op basis van de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) zal besloten worden welke circulaire beleidsmaatregelen in ieder geval zullen worden ingevoerd. - . Daarnaast werkt lenW samen met financiële instellingen om de financierbaarheid van circulaire business cases te bevorderen. 	<p>bouwmaterialen en mogelijkheden hierbij het inkoopinstrumentarium toe te passen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De provincie Utrecht werkt ook aan de financierbaarheid van circulaire businesscases, en volgt hierbij de adviezen die voortkomen uit het traject van I&W met financiële instellingen waarnaar in de Rijksbegroting wordt verwezen.
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • P.24. I&W, Rijksbegroting: Toevoeging van Coalitieakkoordmiddelen voor stimuleren circulair bouwen. Voor een nadere (en meerjarige) toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.7 Coalitieakkoordmiddelen Rutte IV. 	<p>Circulair bouwen is een belangrijk speerpunt van de provincie Utrecht, waarop onder meer wordt ingezet via Mobiliteit (inkoop), het Convenant Duurzame Woningbouw , en via de ROM. Ook onze regionale partners waarmee wij samenwerken zetten zich sterk in voor versnelling van de circulaire bouweconomie.</p>
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Het borgen van verduurzaming via wetgeving op nationaal, op EU- en internationaal niveau, bijvoorbeeld om de markt voor secundaire grondstoffen te vergroten, slim ontwerp van producten te stimuleren, het marktaandeel van circulaire producten te verhogen, ongewenste emissies te voorkomen, de kwaliteit van de leefomgeving in verdichte gebieden te verbeteren; <ul style="list-style-type: none"> – Het verder realiseren van hoogwaardige afvalverwerking met behulp van de minimumstandaarden in het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP); – Het coördineren en beïnvloeden van beleid in Europees en in 	<p>Het LAP is van grote invloed op onze uitvoeringsdiensten en de afdeling Vergunning, Toezicht en Handhaving. Op het genoemde traject zijn we als provincie Utrecht aangesloten, en pleiten we voor aandacht voor circulariteit. Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen heeft ook de nadrukkelijke aandacht van de provincie Utrecht. Daarbij maken we gebruik van de ondersteuning die het Rijk hierin biedt.</p>

	<p>mondiaal verband om het internationale level playing field voor duurzaamheid te versterken;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het toepassen van slimme marktprikkels door het beprijzen van milieuschade; – Het faciliteren van circulair inkopen door overheden en invulling geven aan het interdepartementale plan van aanpak Maatschappelijk Verantwoord Inkopen overheden 2021-2025. 	
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Biotische (materiaal)ketens zijn een integraal onderdeel van de transitie naar een circulaire economie. Biotische ketens, zoals hout of biocomposiet, mits producten herbruikbaar blijven, kunnen vaak een alternatief zijn voor materialen van fossiele of minerale oorsprong. Duurzaam geproduceerde biotische grondstoffen maken het mogelijk om goederen of diensten duurzaam te kunnen benutten als circulair alternatief. (P.131, I&W begroting) 	<p>De biobased economy is een belangrijk onderdeel van de circulaire economie. Momenteel verkent de provincie Utrecht regionale kansen van biobased grondstofgebruik en –productie (nav Motie52a die juni 2022 is aanvaard). Daarin zoekt de provincies naar samenwerking en regionale ketens tussen landbouw (productie biobased grondstoffen) en de bouwopgave (gebruik biobased grondstoffen).</p>
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Middelen voor circulaire maatregelen worden door het kabinet verhoogd voor de jaren 2023/2024/2025 met respectievelijk 9.600 10.000 13.000 (P.222, begroting I&W) 	<p>Dat de middelen voor circulaire maatregelen worden verhoogd sluit aan bij de ambities van dit college en de urgentie die aan dit dossier wordt gegeven door GS en PS.</p>
Circulaire Samenleving Financiën en nationale schuld	<ul style="list-style-type: none"> • “Invest-NL heeft als doel tweederde van het beschikbare kapitaal van € 1,7 mld. te investeren in de carbon-neutrale en circulaire economie”. (P.15, begroting financiën en nationale schuld) 	<p>Publiek private samenwerking voor de transitie naar een circulaire economie worden gestimuleerd. Dat sluit aan bij de doelstellingen van de provincie Utrecht.</p>
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerie LNV zet in op <ul style="list-style-type: none"> - Het versterken van kringlopen in de land- en tuinbouw en het bevorderen van circulariteit. - De Minister van LNV streeft naar een goed functionerende kennis-, innovatie- en onderzoeksinfrastructuur op het terrein van landbouw, voedsel en natuur die bijdraagt aan een duurzaam, 	<p>Inzet van het kabinet op kringlooplandbouw, en het gebruik van reststromen sluit aan bij de ambities en beleid van de provincie Utrecht.</p>

	<p>concurrerend en ecologisch houdbaar landbouw- en voedselsysteem met maximale benutting van circulariteit</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Verhoging van middelen</u> voor voedselkeuze, meten van ammoniak op bedrijfsniveau, verbeteren emissiefactoren, verbeteren waterkwaliteit, fyto-sanitair, markt dierlijke bijproducten, circulair gebruik reststromen, eiwittransitie, klimaatslim bosbeheer, verdienmodellen, dierwaardige veehouderij, klimaat robuuste rivieren en grote wateren en digitalisering. In 2023 is hiervoor € 31,5 mln. beschikbaar. De middelen worden ingezet als subsidie aan Wageningen Research. • Het bevorderen van mondiale voedselzekerheid is een gezamenlijke opgave van de ministeries van LNV en BHOS. De inzet van het Ministerie van LNV richt zich vooral op de beleidsbeïnvloeding van en uitvoering door multilaterale organisaties (w.o. FAO, CFS) en op de bilaterale samenwerking tussen Nederland en landen waar een landbouwraad is geaccrediteerd. De internationale agenda van LNV is hierbij leidend. Inhoudelijk ligt het accent op de thema's: a) Transitie duurzaam voedselsysteem en circulaire landbouw; b) Opgaven klimaat en natuurlijke hulpbronnen; c) Internationale markten en duurzame, efficiënte ketens en d) Ontwikkelen van kennis en technologie op landbouwgebied. 	
Circulaire Samenleving	Op de thema's als circulair inkopen, circulaire Grond- Weg- en Waterbouw (GWW), plastics en textiel. (P.154, begroting EZK)	Investeringen van EZK in circulaire maatregelen sluiten aan bij ambities en activiteiten van de provincie Utrecht. Bij onszelf ligt ook prioriteit op <u>circulair inkopen</u> en <u>circulaire GWW</u> .
Circulaire Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • Om deze economische kracht te behouden en te versterken 	Extra inspanningen van het kabinet en Min. EZK om circulaire economie

	<p>heeft het kabinet Rutte 4 ingezet op het realiseren van de volgende drie strategische doelen op terrein van bedrijfsleven & innovatie:</p> <p>1. [...] . 2. [...] 3. [...]</p> <p>4.: Het faciliteren van de transitie naar een klimaatneutrale, circulaire en inclusieve economie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dit doet zij door: - - het bedrijfsleven te helpen verduurzamen middels advies en subsidies; <ul style="list-style-type: none"> – het stimuleren van transparante MVO-rapportage door bedrijven, middels de Transparantiebenchmark en Europese wetgeving; – samen met lenW in te zetten op maatschappelijk verantwoord inkopen en circulair ondernemen; <ul style="list-style-type: none"> – versnelling van en toepassing van digitalisering in het mkb. - Voor de programmaperiode 2021-2027 zijn inmiddels nieuwe EFRO- en INTERREG-programma's opgesteld en ingediend bij de Europese Commissie (EC). Innovatiestimulering en de transities naar een koolstofarme/ circulaire economie zijn een belangrijk doel in deze programma's. (P.79, begroting EZK) 	<p>te versnellen sluiten aan bij ambities en beleid van de provincie Utrecht.</p> <ul style="list-style-type: none"> - EZK investeert extra in de plasticindustrie. - EZK zet in op circulaire innovatie via INTERREG, waar door Utrechtse stakeholders gebruik van wordt gemaakt, zoals blijkt uit provinciaal onderzoek.
<p>Circulaire Samenleving</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prioriteit op circulair bouwen - In 2023 wordt besloten hoe de halvering van de milieuprestatie-eis wordt vervroegd van 2030 naar 2025 en hoe het klimaatdoel voor circulair bouwen wordt geïmplementeerd (Kamerstukken II 2021/22, 32847/28089, nr. 825). Daarnaast worden wijzigingen geïmplementeerd voor de milieuprestatie van bouwwerken ten behoeve van enerzijds de implementatie van wijzigingen in de Europese norm (EN15804) en anderzijds de waardering van milieueffecten van de koolstofvastlegging in biobased materialen (Kamerstukken II 	<p>Kabinet verhoogt de middelen voor circulair bouwen in 2023, 2024, 2025, 2026 en 2027 (BZK-begroting, p.184).</p> <p>Provincie Utrecht en Kabinet delen urgentie en ambitie circulaire bouweconomie. Ook de provincie Utrecht investeert extra in dit dossier.</p> <p>Zie convenant Duurzame Woningbouw en Investeringsplan circulaire bouwen bij de ROM Utrecht Region.</p> <p>Kabinet wil toe naar volledig circulaire facilitaire dienstverlener. Ook de provincie Utrecht werkt aan</p>

	<p>2019/20, 32852, nr. 94 en Aanhangsel van de Handelingen, 2020/21, nr. 1528).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnen het RVB loopt het Programma Groene Innovaties (PGI, voorheen het programma Groene Technologieën). In 2023 ligt de focus op vier thema's waarin innovatieve ontwikkeling noodzakelijk is om de duurzaamheidsdoelen te halen. De vier thema's zijn Energietransitie, Circulariteit, Klimaatadaptatie en Biodiversiteit. - Als een van de grootste facilitaire dienstverleners kan FMH met zijn dienstverlening echt impact maken. Daarom nemen we onze maatschappelijke verantwoordelijkheid op het gebied van duurzaamheid en circulariteit en willen wij proactief de negatieve impact van onze producten en diensten op de aarde verkleinen. De ambitie is om in 2030 als organisatie te transformeren naar een volledig circulaire facilitaire dienstverlener met een neutrale CO₂-impact. (P.62, begroting BZK) 	<p>deze ambitie met Bedrijfsvoering en herkent activiteiten van het kabinet: "Elektrificatie van het wagenpark en het vervoer, het verminderen van restafval, het verduurzamen van de catering en groenvoorziening en het hanteren van de principes van circulariteit"</p>
Sociale Agenda	<ul style="list-style-type: none"> • De Minister van BZK stimuleert het creëren van baankansen voor arbeidsbepikten, onder meer door in te zetten op partnerschappen tussen overheidswerkgevers en leveranciers (social return). (P.89, begroting BZK) 	<p>In het beleidskader Sociale Agenda van de PU is dit ook als kader meegenomen en wordt dit in de uitvoeringsagenda verder uitgewerkt.</p>
Sociale Agenda	<ul style="list-style-type: none"> • Het Rijk streeft naar een inclusieve werkomgeving met divers samengestelde teams. Hiertoe worden in 2023 verschillende interventies gedaan, • zoals het trainen en divers samenstellen van selectiecommissies en het • organiseren van dialoog tussen medewerkers over inclusie. Verder wordt er in 2023 een rijksbrede inclusie-monitor ontwikkeld en uitgevoerd. <p>De Minister van BZK ondersteunt de departementen bij de doelstelling om tot een diverse en inclusieve rijksdienst te zijn en zet daarbij in op verdere stijging van het percentage</p>	<p>Binnen de provincie Utrecht is een D&I-beleid vastgesteld en wordt een plan uitgewerkt dit in een vergelijkbare lijn als het Rijk uit te werken. HRO afdeling is in the lead.</p>

	vrouwen en medewerkers met een niet-westerse achtergrond in topfuncties. (P. 91, begroting BZK)	
Sociale Agenda	<ul style="list-style-type: none"> • Digitale overheid • De overheid moet als digitale partner het goede voorbeeld geven. We • werken aan een toegankelijke en inclusieve digitale overheid die de inwoner • en ondernemer centraal stelt, op transparante wijze toegankelijke dienstverlening biedt en die is georganiseerd rond de belangrijke levensgebeurtenissen van mensen en organisaties. Daarom investeren we in één • overheidsloket voor (digitale) dienstverlening, net zoals dat nu al bestaat • voor ondernemers. • (P.18, begroting BZK) 	Binnen de provincie Utrecht is een project Digitale Toegankelijkheid bezig. Daarnaast is in de Uitvoeringsagenda Sociale Agenda een project Digitale Dienstverlening gestart.
Sociale Agenda Digitale Dienstverlening	<ul style="list-style-type: none"> • Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zorgt • voor: • – een veilige, gebruiksvriendelijke en inclusieve (digitale) overheidsdienstverlening;(P. 77, begroting BZK) 	Binnen de provincie Utrecht is een programma Digitale Dienstverlening lopend die dit aspect verder uitwerkt
Openbaar bestuur	<ul style="list-style-type: none"> • Om de maatschappelijke opgaven effectief op te kunnen pakken, moet het hele openbaar bestuur goed samenwerken. Aan verschillende acties wordt door BZK gewerkt. • Opstellen actieagenda versterken decentraal bestuur • Wet Versterking participatie op decentraal niveau • Met Uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden (Udo) wordt een afwegingsproces ingericht dat aan de voorkant beter inzichtelijk maakt wat de effecten voor medeoverheden zijn van nieuw beleid van het Rijk. Op die manier brengt BZK de taken en middelen beter met elkaar in balans. • Visie op een toekomstbestendig decentraal openbaarbestuur. Hierin is expliciet aandacht voor de ondersteuning en de positie van decentrale volksvertegenwoordigingen, de 	Alle bestuurlijke zaken waren al bekend. Paar zijn er extra uitgelicht.

	<p>burgemeester en de aantrekkelijkheid van politieke ambten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding wetsvoorstel voor met een permanente regeling voor digitale beraadslaging en besluitvorming. Dit wetsvoorstel wordt in het eerste kwartaal van 2023 ingediend bij de Tweede Kamer. • Voortzetting regiodeals 	
--	---	--

Europa

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Europese begrotingsnorm	Hieruit blijkt dat de kans groot is dat de Nederlandse staatsschuld op de middellange termijn binnen de perken blijft. Wel is het goed mogelijk dat de staatsschuld boven de 60%-norm zou komen (P.28, miljoenennota)	Nu Nederland boven de Europese staatsschuldnorm van 60% lijkt te komen wordt er definitief afscheid genomen van het standpunt dat deze norm heilig is.
Europese financiële instrumenten	Als voorstellen voor nieuwe instrumenten betrekking hebben op het overhevelen van financiële risico's op het collectief (de EU of de eurozone) en het kabinet de toegevoegde waarde hiervan erkent, hanteert het kabinet het uitgangspunt dat dit gepaard moet gaan met voldoende waarborgen voor prudent beleid. Dit vereist in principe dat het collectief (de EU of de eurozone) ook meer zeggenschap moet krijgen, bijvoorbeeld door het stellen van voorwaarden, specifiek ten aanzien van structurele hervormingen, het afspreken van gemeenschappelijke regels en het handhaven daarvan. (P.33, miljoenennota)	Met dit standpunt wordt de deur een klein beetje open gezet naar gezamenlijke Europese schuldpapieren, de zogeheten Eurobonds. Nederland lijkt hiertoe bereid als het middels de introductie daarvan ook meer dwang kan uitoefenen via de EU op het begrotingsbeleid van de lidstaten die gebruik willen maken van de Eurobonds.
Europees beleid duurzame mobiliteit	Op Europees niveau blijft het kabinet zich inzetten voor een aanscherping van de huidige Europese voertuignormen, inclusief tussendoelen vóór 2030. Hierbij pleit Nederland voor de mogelijkheid om nieuwverkoop van fossiele voertuigen vanaf 2030 te verbieden, vijf jaar eerder dan het jaar 2035 dat de Europese Commissie heeft voorgesteld. (P.60, miljoenennota)	Nederland zet in de EU in op het vervroegen van de doelstelling om fossiele verbrandingsmotoren in auto's te verbieden van 2035 naar 2030.
Interdepartementaal Beleidsonderzoek Ontwikkeling Internationale	In de periode tot en met 2023/2024 vinden zowel op Europees als mondiaal niveau onderhandelingen	Nederland loopt tegen de randen van de uitvoerbaarheid aan m.b.t. de Europese stikstof- en

<p>en Europese (dwingende) biodiversiteitsdoelstellingen</p>	<p>en besluitvorming plaats over nieuwe en meer afrekenbare biodiversiteitsdoelen (zoals 30 procent beschermd gebied en 10 procent strikt beschermd gebied). Hoewel deze doelstellingen deels nog in beweging zijn, zullen deze van aanzienlijke betekenis zijn voor het Nederlandse natuurbeleid en ook effect hebben op andere beleidsdomeinen, zoals klimaat, waterkwaliteit en luchtkwaliteit. Doelen worden daarbij vaak op EU/mondiaal-niveau afgesproken en pas later vertaald naar een lager bestuurlijk niveau (provinciaal, nationaal of Europees). Deze gang van zaken maakt het voor departementen lastig om tijdens besluitvorming de haalbaarheid, bredere maatschappelijke impact en budgettaire consequenties in kaart te brengen. LNV heeft aan de Tweede Kamer daarom toegezegd te zullen zorgen voor een betere verankering van Europese en internationale verplichtingen in nationaal beleid, uitgevoerd in samenspraak met provincies en andere overheden (P.290, toelichting miljoenennota)</p>	<p>waterkwaliteitsrichtlijnen en wenst een dergelijk scenario te voorkomen ten aanzien van de nu bediscussieerde biodiversiteitsdoelstellingen. Daartoe wordt er een groot interdepartementaal onderzoek ingesteld dat de randvoorwaarden en de uitvoerbaarheid van dergelijke wet- en regelgeving moet gaan onderzoeken. Dit zal vervolgens het standpunt van Nederland in internationale en Europese discussies gaan bepalen.</p>
--	---	---

Data

Onderwerp	Passage miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
<p>Digitalisering</p>	<p>Digitalisering biedt veel kansen. Hiervoor zet het kabinet in op uitstekende digitale vaardigheden, een sterke Europese digitale markt, hoogstaande infrastructuur en ambitieuze samenwerking in technologische innovatie. Tegelijkertijd kent digitalisering ook risico's, zoals desinformatie, digitale aanvallen of het uitsluiten van burgers die niet mee kunnen komen. Daarom werkt het kabinet aan een veilige, inclusieve en kansrijke digitale samenleving die publieke waarden en grondrechten beschermt, door meer dan voorheen normerend op te treden naar publieke en private partijen. (P.40, miljoenennota)</p>	<p>Raakt aan opgave digitaal slagvaardige medewerker, slimmer met data.</p>

Transparantie	Het kabinet werkt aan een transparante, toegankelijke en begrijpelijke overheid. & Hierbij zijn digitalisering van de overheid en informatievoorziening aan het parlement en de samenleving van belang. (P.37, miljoenennota)	De provincie Utrecht is momenteel bezig met een Data Warehouse. Dit is nodig om de data die we hebben o.a. betrouwbaar en transparant te laten zijn. Dit doen we nu uit eigen middelen / op eigen initiatief.
Technologieën	Door grote uitdagingen als de klimaattransitie moeten nieuwe keuzes gemaakt worden over de rolverdeling tussen huishoudens, overheid en markt P93 m.n. Hetzelfde geldt voor ontwikkelingen als de vergrijzing en het toenemende belang van digitale technologieën	De provincie Utrecht zet vol in op visualisatie, inzichten etc. Onder andere werken we aan een klimaatmonitor, etc.
informatievoorziening	Het kabinet werkt aan een transparante, toegankelijke en begrijpelijke overheid. (P.37, miljoenennota)	Hier kan I&A een belangrijke rol in spelen. DKI kan inzicht geven, o.a. door dashboards. WOO is o.a. een project wat hieraan gerelateerd is. Openbaar maken van beleidsstukken (denk ook aan archivering is hier van belang)